

161759

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMELİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM OKULLARI 4. VE 5. SINIFLAR SOSYAL
BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMENLERİN
ÖĞRETİM MATERYALLERİ KULLANIMI KONUSUNDA BİR
DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
YRD.DOÇ. DR. Gülmisal EMİROĞLU

HAZIRLAYAN
Ümmüğülsüm KOÇAK

KONYA 2005

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

(Akademik Unvanı Adı ve Soyadı)

(İmza)

Başkan:

Üye :

Üye :

Tez'in Kabul Edildiği Tarih:/...../.....

ÖNSÖZ

Bir toplum olarak ilerleyebilmek için okullarda kaliteli bir eğitim veriliyor olması gerekir. Bu da ancak okullarda çalışan öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesi, okulların gerekli donanımına sahip olması ve okul aile işbirliği ile gerçekleştirilebilecektir.

Eğitim ve öğretim sonunda amacımız, araştıran, irdeleyen, çözüm önerileri sunan öğrenciler yetiştirmek ise bu ancak o öğrencilerin yetişmesinde büyük katkıları olan nitelikli öğretmenlerle mümkündür.

İlköğretim okullarının programı düşünüldüğünde, çocukların içinde yaşadıkları topluma uyumunu sağlamada ve etkin bir üye olarak yetiştirilmesinde hiç kuşkusuz sorumlulukların büyük çoğunluğu Sosyal Bilgiler dersine düşmektedir. Bu amaçla Sosyal Bilgiler dersi mihver ders olarak okutulmalıdır.

Tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisine ait konuları içerisinde barındıran Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde birtakım problemler ortaya çıkmaktadır. Bu problemlerin en önemlisi sınıf öğretmenlerinin dersin anlatımı sırasında hazırladıkları materyalleri kullanımı konusudur.

Bu çalışmada “İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Öğretmenlerin Öğretim Materyalleri Kullanımı Konusunda Karşılaştıkları Güçlükler” araştırılmış ve ortaya çıkan güçlüklerin giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Bu araştırmanın yapılması ve yazımı aşamasında gerek kaynak gerek bilgi açısından desteğini esirgemeyen S.Ü. Sınıf Öğretmenliği A.B.D. hocalarına özellikle Yrd.Doç.Dr. Nevzat KÖKEN’e, danışmanım Yrd.Doç.Dr.Gülmisal EMİROĞLU’na ve görüşmelerde zamanlarını ayıran meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın MEB camiasına yararlı olmasını diliyorum; bundan sonraki yapılacak araştırmalara katkıda bulunmasını umut ediyorum.

Ümmügülüm KOÇAK

Konya, 2005

ÖZET

İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIFLAR SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMENLERİN MATERYALLERİ KULLANIMI KONUSUNDA BİR DEĞERLENDİRME

Bu araştırmada öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde materyal kullanımında karşılaştıkları güçlükleri ve neler yapılabileceğini ortaya koymak amacıyla 2004-2005 Öğretim yılı içerisinde Konya İli Meram İlçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 3 okulda görev yapan 26 sınıf öğretmeni üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, bütün bilgiler aşağıdaki veri toplama tekniği vasıtasıyla elde edilmiştir:

4. ve 5. sınıflar Sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmeler.

Verilerin çözümü ve yorumlanmasında betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; öğretmenlerle yapılan görüşmeler doğrultusunda 4. ve 5. sınıflar Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde öğretmenlerin materyalleri kullanımı konusunda, plânlamada gerekli açıklamalara yer verdikleri sadece isim olarak kullanıldığı, öğretmenlerin öğretim sürecinde en çok ders kitabını kullandığı, öğretmenlerin gerekli hizmet içi eğitimi almadıkları, bu konuyla ilgili yayınları takip etmedikleri, gezi, gözlem ve incelemeleri maddi olanaksızlıklar ve yapılan bürokratik işlemler doğrultusunda gerçekleştirmedikleri, sınıfların kalabalık oluşu ve programın yüklü olduğu neticesine ulaşılmıştır. Bu durumun ise materyallerin yeterince ve etkin biçimde kullanılmasını engellediği tespit edilmiştir.

ABSTRACT

AN EVALUATION OF TEACHER'S METARIAL USAGE ABOUT INSTRUCTION OF SOCIAL KNOWLEDGE LESSON IN ELEMENTARY SCHOOL'S CLASS 4 AND CLASS 5

This study was made over 3 schools and 26 teachers related with the Ministry of Education in the district of Meram of Konya city in 2004 and 2005 school year to bring up difficulties and solutions teachers ran into metarial usage about the instruction of Social Knowledge Lesson.

The method of qualitative study is used in this study. All knowledge is obtained by means of the tecnic of following data collection.

Talking and Interviewing with the teachers of Class 4 and Class 5 of Elementary school

The method of descriptive analysis is used for Data solutions and explanations.

As a result of study; According to Talking and Interviewing with the teachers, about teachers' metarial usage in the instruction of social knowledge lesson of class 4 and class 5 of elementary school; It is resulted that teachers have talked about all explanations and used only the names of metarial in planning, not used the real metarial, have used the lesson's book at most throughout the Training and Education year, They haven't also read the publications about this topic and haven't realized the trip, observation and examinations due to lack of Money and breaucratic precedures, classes are so crowded and Training and Education's programs have more topics than it can be. It is determined that this situations hinder the metarial usage sufficiently and effectively.

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO:

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ	
ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VI
KISALTMALAR	VII

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.4. SAYILTIAR	4
1.5. SINIRLILIKLAR	4
1.6. TANIMLAR	4

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLER KAVRAMLARI	5
2.1.1. Sosyal Bilimler Kavramı	5
2.1.2. Sosyal Bilgiler Kavramı	5
2.1.3. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki İlişki	7
2.1.4. Sosyal Bilgilerin Yapısı ve Tarihi Gelişimi	7
2.1.5. İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması ile İlgili Açıklamalar	8
2.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN GENEL AMAÇLARI	13
2.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçları	13
2.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Özel Amaçları	17
2.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ÖĞRETMEN	34
2.4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN MATERYALLER	38
2.4.1. Materyallerin Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar	40
2.4.2. Materyaller ve Öğrenme İlişkisi	42
2.4.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Sık Kullanılan Materyaller	43
2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	46

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	54
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	55
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI	55
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI	56

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN İÇERİĞİ VE SOSYAL BİLGİLERDE KULLANILABİLECEK MATERYALLER	58
4.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EN FAZLA KULLANILAN MATERYALLER	62
4.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EDEBİ ÜRÜNLERİN KULLANILMASI	63

4.4. OKULLARDA SOSYAL BİLGİLER DERSİ İÇİN BULUNAN MATERYALLER.....	64
4.5. ÖĞRETMENLERİN MATERYAL KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	65
4.6. MATERYAL KULLANIMI VE PLÂNLAMA.....	67
4.6.1. Planlamada Yer Alan Materyalleri Belirleme Kriterleri.....	68
a. Okulda Bulunma.....	68
b. Hedefe Uygunluk.....	68
4.7. ÖĞRETMENLERİN BİRBİRLERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ VE MATERYAL KULLANIMI.....	69
4.8. ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERLE YAPTIKLARI MATERYALLER.....	70
4.9. OKUL İDARESİ VE MATERYAL KULLANIMI.....	71
4.10. MATERYAL KULLANIMI AÇISINDAN HİZMET İÇİ EĞİTİM.....	71

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ.....	73
5.2. ÖNERİLER.....	75

KAYNAKLAR.....

.....	77
-------	----

EKLER.....

EK 1: GÖRÜŞME FORMU.....	81
EK 2 : GÖRÜŞMELER 1.....	83
EK 3 : GÖRÜŞMELER 2.....	85
EK 4 : DERS PLÂNI.....	87

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Dersi Dördüncü Sınıf Ünitelerinin Dağılımı.....	21
Tablo 2: Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı.....	28
Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Materyaller.....	39
Tablo 4: Araştırma Okullarındaki Öğretmen Dağılımı.....	55
Tablo 5: Öğretmenlerin Özelliklerine Göre Dağılımı.....	57
Tablo 6: Düzenlenen Gezilerin Yerlerine Göre Dağılımı.....	59
Tablo 7: Kullanılan Materyallerin Öğretmenlere Göre Dağılımı.....	62
Tablo 8: Takip Edilen Yayınların Öğretmenlere Göre Dağılımı.....	64
Tablo 9: Öğretmenlerin Birbirleriyle Olan ilişkileri ve Materyal Kullanımına Göre Dağılımı.....	69
Tablo 10: Öğretmenlerin Öğrencilerle Yaptıkları Materyallere Göre Dağılımı.....	70
Tablo 11: Okul İdaresi ve Materyal Kullanım Dağılımı.....	71

KISALTMALAR

- ABD : Anabilim Dalı
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
MEM : Millî Eğitim Müdürlüğü
s. : Sayfa
S. : Sayı
S.Ü. : Selçuk Üniversitesi
T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
vb. : Vebenzi
YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu
ÖME : Öğrenci Merkezli Eğitim
MLO : Müfredat Laboratuvar Okulları
MEGP : Millî Eğitimi Geliştirme Projesi
ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ile ilgili temel tanımların açıklanmasına çalışılmıştır.

Somut düşünme döneminde çocuklarda aktif öğretim sağlamada ders materyallerinin büyük önemi vardır. Eğitim öğretim ortamında dersin hedeflerinin gerçekleştirilmesinde ve çocukta istenilen davranış değişikliğinin oluşmasında konular, yöntemler, faaliyetler ancak eğitim materyalleri ile desteklenirse olumlu bir sonuca ulaşabilir. Öğretim materyalleri çocukların derse katılımını, dersin işlenişinin zevkli bir ortamda olmasını ve bilgilerin kalıcılığını artırmaktadır.

1.1. Problem

İlkel toplumlarda, kültürel içeriğin sınırlılığı ve eğitime gereksinim duyan birey sayısının fazla olmaması nedeniyle bireyler doğal toplumsal yaşantı içinde usta-çırak ilişkisi biçiminde toplumun istek ve beklentileri doğrultusunda yetiştirilebiliyordu. Ancak çeşitli kültürlerin içi içe yaşandığı günümüz toplumlarında bu süreç ancak belirli programlar dahilinde yürütülmektedir. Bugün artık çeşitli kültürlerle karışılışık kaynaşan ve yozlaşan kültürel içeriğin arılaştırılıp, düzene sokulması, ayrıca da gittikçe artan eğitim ihtiyacının zorunlu sonucu olan toplu öğretim koşullarında öğrencilerin bireysel ayrılıklarını ihmal etmeksizin araştırılıp, düzene sokulmuş kültürel içeriğin verilmesi gerekmektedir. Bu noktada kültürlenmeden farklı bir süreçle aynı eğitimle karşı karşıya geliriz (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2002:s.2).

Ertürk'e göre eğitim "bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde (eğitim amaçlarına uygun) değişimler meydana getirme sürecidir. Günümüzde daha çok tercih edilen ve kullanılan bu tanıma göre eğitimin bu yapılan tanımını şöyle özetleyebiliriz.

1. Eğitim bir süreçtir.
2. Eğitim sürecinde bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır.
3. Davranışlardaki değişme kasıtlı olarak gerçekleştirilmiştir.
4. Eğitim sürecinde bireyin kendi yaşantıları esasır." (Büyükkaragöz, Muşta, Yılmaz ve Pilten, 1997, s.3).

Tanımdan da anlaşıldığı gibi bireyin davranışlarında eğitimin hedefleri doğrultusunda kasıtlı değişikliğin yapılabilmesi ancak uygulayıcılar tarafından ve eğitim programlarının iyi plânlanmasıyla mümkün olabilir.

Bir eğitim programı dört soruya cevap teşkil eden dört öğeden oluşur. Bu soruların; niçin ile hedefler (istendik davranış), ne ile içerik (eğitim yaşantıları), nasılla süreçler (ortam, yöntem-teknikler) ve sonuç'la değerlendirme öğelerini ifade ettikleri görülmektedir. Eğitim programlarında yer alan disiplinlerin hedefleri ve içerikleri saptandıktan sonra bunların nasıl gerçekleştirileceği sorusuna verilen cevaplardan biriside eğitim teknolojisini içerir.

Alkan'a göre eğitim teknolojisi; öğretme-öğrenmeyi teşvik etmek, kolaylaştırmak ve öğrenciyi güdülemek amacını güden materyallerle birlikte belirli öğretme-öğrenme sistemlerine göre hazırlanmış programların denenmesi ve geliştirilmesine ilişkin tüm süreç, tasarım ve yöntemleri kapsamaktadır (Güneş, 1993, s.3).

Sosyal Bilgiler programı farklı disiplinlere ait konular içermekte ve öğrencilerin içerisinde bulunduğu topluma uyumunu tespit etmede kolaylık sağlamaktadır. Öğrencilerin Sosyal Bilgilerin amaçlarını kazanmasında en büyük görevi üstlenen öğretmenin; öğrenciyi sınıf içerisinde etkin , topluma uyumunu kolaylaştıran, sorunlarını çözebilen bir birey olarak yetişmesini sağlaması gerekmektedir. Bunun için öğretmenin öğretim etkinliklerini plânlaması, uygulaması ve değerlendirmesi gerekmektedir.

Öğretmenler, öğretim süreçlerinde görevlerini yerine getirirken birtakım problemlerle karşılaşmaktadır. Öğrenci sayısının fazlalığı, donanımsız sınıflar, bilgi eksikli vb.

Bireyin içerisinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi için eğitim kurumlarında gerekli bilgi ve becerilerle donatılması gerekmektedir. 21. yüzyılda meydana gelen gelişmeler eğitim sisteminde de değişimlere neden olmuştur. Bireylerin büyük bir hızla artan bilgileri kazanmasında rehber görevi üstlenen öğretmenin ve eğitim kurumlarının yeterli donanıma sahip olması gerekmektedir. Burada en önemli görev ise öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlerin başarıları, günümüzde artık eğitim materyallerini kullanımında sahip oldukları veya olacakları bilgi ve becerileri tatbik etmelerine bağlıdır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı öğretim materyallerinin sağlanmasında, kullanılmasında Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri getirmektir.

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.Sosyal Bilgiler dersinin içeriği ve materyal kullanımı arasında bir ilişki var mıdır?

2.Sosyal Bilgiler dersinde en fazla kullanılan materyaller hangileridir? Neden?

3.Sosyal Bilgiler dersinde hangi edebi ürünler kullanılmaktadır?Niçin?

4.Okullarda Sosyal Bilgiler dersi için hangi materyaller bulunmaktadır?

5.Öğretmenlerin materyalleri kullanmama gerekçeleri nelerdir?

6.Planlamada materyal kullanımına yer veriliyor mu?

7.Öğretmenlerin birbiriyle olan ilişkileri ile materyal kullanımı arasında bir ilişki var mıdır?

8. Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin öğrencilerle birlikte en fazla yaptıkları materyaller nelerdir?Niçin?

9.Okul idaresi ile materyal kullanımı arasında nasıl bir ilişki vardır?

10.Öğretmenlerin almış oldukları hizmet içi eğitimlerin materyal kullanımına etkisi nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler dersi, ilköğretim I. kademe II.devrede okutulan mihver derslerden biridir.

Öğrencilerin sosyal hayatlarına daha rahat uyum sağlamaları, iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmeleri açısından bu dersin etkisi büyüktür. Tüm derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinin verilmesi sırasında seçilecek materyal, belirlenen hedef ve hedef davranışlara ulaşmada ve bilgilerin kalıcılığını sağlamada, öğretmene büyük kolaylık sağlamaktadır. Bu nedenle bu araştırma Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde kullanılan materyallerin neler olduğunu, öğretmenlerin bu konudaki yeterliliklerini, materyallerin sağlanması, kullanılması sırasında karşılaşılan güçlüklerin belirlenmesi ve giderilmesi konularına ışık tutması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Sayılılar

1. Görüşme formunun öğretmenlerin görüşlerini almada ve gerçek durumunu ortaya koymada yeterli olduğu varsayılmıştır.
2. Öğretmenlerin görüşme sorularına samimi ve dürüst bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.
3. Örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sonuçları:

1. Bilgi toplama aracı olarak kullanılan öğretmen görüşleri ve görüşme ile, literatür bakımından belirlenen bulgularla sınırlıdır.
2. Örneklem grubu ile sınırlıdır.
3. Katılan örneklem grubu açısından Konya İli Meram İlçesinden seçilen İlköğretim Okulları ile bu okullarda bulunan 4. ve 5. sınıflar, sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Eğitim: Eğitim; öğrenme ve öğretim sonucu, kişiyi içinde yaşadığı toplumun değer yargılarına uygun olan yetenek ve tutumlar ile olumlu nitelikte olan diğer davranış biçimlerinin geliştirilmesine yönelik süreçtir (Binbaşıoğlu, 1998'den alınmıştır, aktaran: İşman, 2003, s.31).

Öğretim: Öğrenmeyi kolaylaştıracak ve ona yardımcı olacak çeşitli faaliyetleri düzenleme, lüzumlu araç-gereçleri sağlama ve yol gösterme işi (MEB, 1996 s.2206).

Öğretmen: Mesleği bir bilim dalını, bir sanatı veya teknik bilgileri öğretmek olan kimse, "muallim, muallime" (MEB, 1996, s.2207).

Öğretim Materyali: Öğretim hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla araçlardan faydalanılarak yapılan ders sunum içeriklerini kapsar.

Eğitim Teknolojisi: ... "İnsanın öğrenmesi" olgusunun tüm yönlerini içeren problemleri sistematik olarak analiz etmek, bunlara çözümler geliştirmek üzere ilgili tüm unsurları (insan gücünü, bilgileri, yöntemleri, teknikleri, araç-gereçleri, düzenlemeleri vb.) işe koşarak uygun tasarımlar geliştiren, uygulayan, değerlendiren ve yöneten karmaşık bir süreçtir (Yalın, 2004, s.5).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgiler Kavramları

2.1.1. Sosyal Bilimler Kavramı

Sosyal Bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi sosyal bilimler, insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmaktadır. İnsan tarafından oluşturulan gerçek, toplumsal olgular, kişinin diğer kişi ve kurumlarla etkileşimi sonucu oluşanlar olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1999, s.15).

İnsan toplumsal bir varlıktır. Tek başına yaşayamaz. Kısaca toplum bilimi diyebileceğimiz sosyal bilimlerde insanın, insanla ve çevresiyle ilişkisini düzenler. Bu bağlamda sosyal bilimler üzerine önemli bir sorumluluk almıştır.

“Sosyal Bilimler” deyince akla fen, matematik, güzel sanatlar, felsefe disiplinlerinin dışında yer alan ve insanı, insanın oluşturduğu olguları konu alan disiplinler gelmelidir. İnsanı veya beşerî bilimler veya davranış bilimleri olarak da sınıflandırılan bu disiplinleri; tarih, coğrafya, psikoloji, hukuk, sosyoloji, ekonomi, eğitim, siyasal bilimler, kent plânlaması, antropoloji vs. sayabiliriz. Birçok ülkede sosyal bilimler kavramı kullanılmaktadır. Ülkemizde de ortaöğretim düzeyinde sosyal bilimler öğretiminin, tarih ve coğrafya ağır basmak üzere liselerin bazı kısım ve sınıflarında psikoloji, sosyoloji, mantık derslerinde gerçekleştirilmektedir (Köstüklü, 1998, s.9).

2.1.2. Sosyal Bilgiler Kavramı

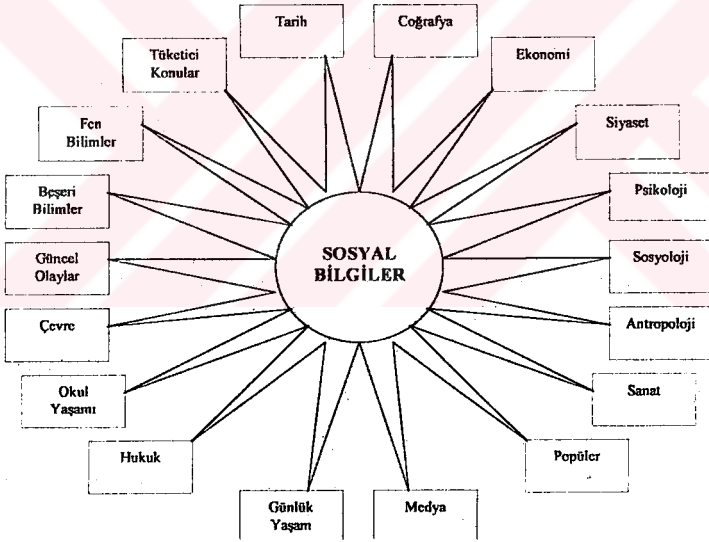
Sosyal bilgiler insanları ve yaşamlarını konu alır. Kendi kendimizi ve diğerlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Sosyal bilgileri tanımlamak, coğrafya ya da tarih gibi bir disiplini tanımlamaktan daha zordur, çünkü sosyal bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır. Bununla birlikte sosyal bilgilerin iki temel ayrıcı özelliği, vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmak için oluşu ve bütüncül, disiplinler arası bir alan oluşudur (Doğanay, 2003, s.16).

Sosyal bilgiler, değişik uzmanlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır;

Sosyal bilgiler, kültürel mirası, onun günümüze kalmış özelliklerini ve bunların yaşamımıza etkilerini, insanların sosyal ve fizikî çevreleriyle olan ilişkilerini esas alan bir derstir (Gökkaya, 2003, s.9).

Türkiye'deki sosyal bilgilerin tanımı şöyle yapılabilir: Hayat Bilgisi/Sosyal Bilgiler vatandaşlık eğitimi programı, (1) Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevlerine uygun amaçlar üreten, (2) İçeriğini tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularını ilişkilendirerek oluşturan ve (3) yaşam boyu sürecek vatandaşlık becerileri sunan bir eğitim plânıdır (Barth ve Demirtaş, 1997, s.1.6).

Tanımlardan anlaşılacağı gibi sosyal bilgiler bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu kolaylaştıran, iyi bir vatandaş iyi bir birey olmasını sağlayan içerisinde tarih coğrafya ve vatandaşlık bilgilerini barındıran ve pek çok bilgi kaynağıyla ilişki içerisinde olan bir derstir.

Şekil 1: Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları

Kaynak: Martorella, 1998'den uyarlanmıştır (Aktaran: Doğanay, 2003, s.19).

2.1.3. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki İlişki

Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler arasında kesin bir ayrım yapmak mümkün değildir

Dönmez (2003) 'e göre sosyal bilimler konu alanıdır. Sosyal bilimlerin amacı da, toplumlarla ilgili yeni bilgiler ve fikirler üretmektir. Bunun yanında iyi vatandaşların yetişebilmesi için, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilere verilebilecek bilgilerle de ilgilenilir. Sosyal bilgiler ise, gerçekte eğitim alanının yarattığı bir kavramdır. Sosyal bilgiler bir öğretim programı olup, ilköğretim basamağında, sosyal davranış bilgelerine ağırlık veren bir ders durumundadır.

Sosyal bilgiler ilköğretimde öğrencileri iyi bir vatandaş olarak yetiştirmek için pek çok disiplini içerisinde barındırırken, sosyal bilimler ise ortaöğretim ve üniversitelerde ayrı ayrı bilimler olarak öğretilir.

Bu ayrımlardan anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler, sosyal bilimlerden alınan konuların ilköğretim düzeyinde öğrencilere sunumudur.

2.1.4. Sosyal Bilgilerin Yapısı ve Tarihi Gelişimi

İlk olarak ABD'de 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, ulusal toplum anlayışını oluşturmak amacıyla sosyal bilgiler dersini düzenlemiştir.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminden itibaren ilkokullarla ilgili çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. 1926 programında; "İlk mektebin başlıca maksadı genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir." ilkesi temel alınmış; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. ve 5. sınıflarda yer verilmiştir. 1962 program taslağında ilkokulun amacı "Kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat" bakımlarından belirlenmiş, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin yerine Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi konulmuş; ders saatleri dördüncü sınıfta 6, beşinci sınıfta 5 saat olarak saptanmıştır. 1968 programında ise, dersin adı Sosyal Bilgiler olarak tekrar değiştirilmiş, dördüncü ve beşinci sınıflarda beş saat olarak okutulmuştur. 1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1949, 1967 programlarında tarih, coğrafya dersleri aynı adla okutulmuş, 1968-1969 öğretim yılında ise Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık bilgisi dersleri Sosyal Bilgiler dersleri adı altında okutulmaya başlanmıştır (Dönmez, 2003, s.39).

Köken (2002) de belirttiği üzere "Çocuğun zihni gelişimi, çocuk psikolojisi,

tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konuları arasındaki yakın ilişki, sosyal hayatın bütünlüğü, ders programının yükünün azalması, zamandan tasarruf edilmesi, birbiriyle yakın ilişkisi olan bilgilerin uygun bir tarzda düzenlenmesi ile öğrenimin kolaylaşacağı ve lüzumsuz ayrıntılara, tekrarlara meydan verilmeyeceği” ortadadır.

Sonuç olarak Sosyal Bilgiler 1968 yılından itibaren İlköğretim programında yer almıştır.

2.1.5. İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasıyla İlgili Açıklamalar

İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4,5,6 ve 7. sınıflarda 3'er saatten toplam 108 saat olarak hazırlanmıştır. Bu dersin eğitim ve öğretiminde;

1. Öğrencilerin, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, laik demokratik ve çağdaş değerleri benimseyen ve koruyan bireyler olarak yetişmeleri sağlanır.

2. Öğrencilere, Atatürk'ün “Milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma” ideali kazandırmaya çalışılır. Her fırsattan yararlanılarak, Atatürk'ün “Yurtta sulh, cihanda sulh.” ilkesinin ve devletin bağımsızlığının, yurt ve millet bütünlüğünün ancak güçlü olmakla sürdürülebileceği bilinci kazandırılır.

3. Toplumun bireyi olan öğrencilerin güven duygularını kuvvetlendirmek için Atatürk'ün “Türk Öğün, Çalış, Güven.” Ve “Ne Mutlu Türküm Diyene!” sözleri temel alınır.

4. Öğrencilerin; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere karşı sevgi, saygı ve güven duyguları kuvvetlendirilir; milli birlik ve dayanışmanın anlam ve önemi kavratılır.

5. Konular tarih, coğrafya, vatandaşlık, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, hukuk ve eğitim alanlarıyla ilişkili olmak üzere çok yönlü bir bütün olarak işlenir.

6. Konuların işlenişinde, programdaki sıraya uymak esas olmakla birlikte öğretmen, ünitelere çevre özelliklerini de dikkate alarak Türk milli eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun yeni konular ekleyebilir, veya verilmiş olan konuların yerlerini değiştirebilir.

7. Öğrencilere, demokrasinin en güzel yaşam tarzı olduğu kavratılır, korunması ve geliştirilmesi gerektiği bilinci kazandırılır.

8. Türkiye Cumhuriyetinin demokratik olduğu, cumhuriyetin demokrasi ile bütünlüştüğü belirtilir, vatan ve cumhuriyet sevgisi telkin edilir.

9. Öğrenciler çoğulcu demokratik rejimin, başka rejimlerden üstünlüğü, tarihsel örnekler verilerek kavratılır. Demokratik bir toplum hayatının gerektirdiği duyuş, düşünüş ve davranışları kazanabilmelerini sağlamak için sınıf içi eğitici kol çalışmalarında öğrenciler cesaretlendirilir.

10. Öğrencilere vatandaşlık hak ve görevleri ile sorumlulukları kavratılır, yasalara uyma alışkanlığı kazandırılır.

11. Öğrencilere topluluk halinde yaşayan insanların sevgi, saygı ve anlayış duyguları iş birliği yapmaları, birbirlerinin görüş ve düşüncelerine saygı göstermeleri ve başarılarını takdir etmeleri gerektiği benimsetilir.

12. Milli bilince sahip, bilimsel düşünmeye açık, sorumluluk almaya istekli bireylerin yetiştirilmesi amaçlanır.

13. İnsan ve toplum hayatının sürekli değişme ve gelişme içinde olduğu ihtiyaçlarının zaman ve ortama göre farklılıklar ve gelişmeler gösterdiği belirtilir. Teknolojinin, insanların yaşam tarzlarını etkilediği veya değiştirdiği, geçmişten ve günümüzden verilecek örneklerle açıklanır.

14. Toplum hayatında insan zekasının ve gücünün; insana daha rahat ve daha mutlu bir yaşam sağlaması için kullandığı, elde edilen her başarının birbiri ardına gelen kuşakların çalışmalarının bir sonucu olduğu vurgulanır.

15. İlköğretim okulunu bitirecek öğrencilerden bazılarının bir mesleğe yönelecekleri göz önüne alınarak istihdam alanı çok olan meslekler hakkında bilgiler verilir, bu mesleklerle ilgili iş yerlerine ziyaretler yapılarak bunları tanımaları sağlanır. Öğrencilere Anadolu uygarlıklarına ait tarihi eserlerin ve anıtların tarihin bir belgesi olduğu kavratılır, bunları yıkılmaktan, bozulmaktan ve yabancı ellere geçmekten korumanın, bakım ve temizliklerine önem vermenin milli bir görev olduğu belirtilir.

16. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı'ndaki bir zaferin veya Türk İnkılaplarıyla ilgili herhangi önemli bir olayın yıl dönümü, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması, geçit töreni gibi fırsatlardan yararlanarak Sosyal Bilgiler konularına karşı öğrencilerin ilgisini uyandırır ve bu

konuların canlandırılmasına çalışır. Ayrıca gazetelerde, dergilerde çıkan seviyeye uygun yazı ve resimlerle öğrencilerin dikkatini çeker.

17. Öğretmen tarihi bir olay, Kurtuluş veya Türk İnkılaplarının herhangi bir yönü üzerinde dururken, bu olayların çevresindeki izlerini araştırır ve çocukların dikkatini bunlar üzerine çeker. Atatürk, hayatının herhangi bir safhasında okulun bulunduğu yerde bulunmuş, oradan geçmiş ve orada bir kongre toplamış bir beyanname yayınlamış, bir nutuk söylemiş veya Türk İnkılaplarının önemli bir safhasını başlatmış ise okulun bulunduğu yerde onun adına bir anıt varsa bir binaya, bir caddeye, bir meydana adı verilmiş ise bunlar üzerinde durur.

18. Öğretmen, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında ülkenin nasıl geri kaldığını parçalanıp yok olma durumuna geldiğini ve bu şartlarda Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl kurulduğunu, geliştiğini öğrencilere kavratır; bu maksatla Atatürk ilke ve İnkılapları üzerinde önemle durur.

19. Konuların işlenişinde kavramlar, ilgili olduğu konu ile birlikte verilir.

20. Konularda olayların geçtiği yer, zaman, devlet ya da ilgili kişi (padişah, sadrazam, devlet adamı, bilim adamı, komutan vb.) adları belirtilir.

21. Tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlıkları örnek olaylarla kavratılır.

22. Öğretmen, tarih konularını işlerken olayların seyrinden çok neden-sonuç ilişkisi üzerinde durur, varsa günümüze etkilerinden söz eder, ayrıntı sayılabilecek tarih, yer ve kişi isimlerini ezberletmez.

23. Aynı şekilde öğretmen, coğrafya konularını işlerken, ayrıntı sayılabilecek yer adları ve devamlı değişen istatistik verileri ezberletmek yerine, coğrafi olayların neden ve sonuç analizlerini yapar, insanla doğal ortamın etkileşimi üzerinde durur, sözü edilen olayların farklı dağılım nedenlerini açıklar. Gerekli olan yer adları istatistiklerin en tipik olanlarını seçer, istatistikleri grafikler şeklinde sunarak dersi sevimli hale getirir ve öğrenmeyi kolaylaştırır.

24. Öğrencilere; yurdumuzun doğal kaynaklarının (tarım toprakları, madenler, enerji kaynakları, akarsular, göller, denizler, ormanlar, çayır, meralar vb.) tükenmez olmadığı bunlardan gelecek nesillerin de yararlanacağı, dolayısıyla bunların korunması

ve verimli kullanılması gerektiği bilinci kazandırılır.

25. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri işlenirken;

a) Karadeniz Bölgesi konusunda, Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışı ile Milli mücadelemizin başlamış olduğu vurgulanır. Amasya Genelgesinin kapsam ve sonuçlarına değinilir, Kastamonu'dan bahsederken şapka ve dolayısıyla kılık kıyafet inkılabından söz edilir.

b) Marmara bölgesi konusunda, boğazların önemine ve Lozan antlaşmasının bu konudaki sonuçları ile daha sonra boğazlara yeni bir statü getiren Montrö (Montreux) sözleşmesine de yer verilir.

c) Ege bölgesi işlenirken Milli mücadele yıllarında bu bölgede yapılan savaşlar ve sonuçlarından bahsedilir.

d) İç Anadolu Bölgesi konusunda, Sivas Kongresi ve önemi, Atatürk'ün Ankara'ya gelişi, Sakarya Meydan Muharebesi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışı ve Ankara'nın başkent oluşunun coğrafi nedenleri üzerinde durulur.

e) Akdeniz bölgesi konusunda, Atatürk'ün Hatay'ın ana vatana katılmasına verdiği önemden söz edilir.

f) Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri konularında, Erzurum Kongresi ile bu kongrede alınan kararların önem ve sonuçlarına yer verilir; ayrıca bölgeler incelenirken bu bölge halkının, Milli mücadele arasındaki kahramanlıkları (Gaziantep, Şanlıurfa ve Kahramanmaraş örnekleriyle)

26. Yurdumuzun jeopolitik konumunun önemi ve bunun doğurduğu sonuçlar üzerinde özellikle durulur.

27. Türkiye'de nüfus konusu işlenirken, Atatürk'ün eğitime ve öğretime verdiği önem, yeni Türk alfabesinin kabul edilmesi ve okuma yazma seferberliği üzerinde önemle durulur.

28. Türkiye ekonomisi konusu işlenirken; Lozan Barış Antlaşması ile kapitülasyonların kaldırılması ve bunun ekonomik yönden sonuçları açıklanır. Atatürk'ün tarım, endüstri ve madencilik alanlarında yapılması gerekenler konusundaki görüşleri belirtilir.

29. Konuların işlenişinde, yalnız ders kitapları ile yetinilmez, öğrencinin seviyesine uygun çeşitli kaynaklardan da yararlanır. Böylece, öğrencinin araştırma

yapması ve bunu alışkanlık haline getirmesi sağlanır.

30. Konuların işlenişinde, yalnız anlatım ve soru-cevap teknikleriyle yetinilmeyip konuların özelliğine göre münazara, örnek olay incelemesi, problem çözme gibi öğrenciyi aktif kılan, onu araştırmaya ve incelemeye sevk eden tekniklere de başvurulur.

31. Öğrencilerin, çalışma ortamları-yalnız derslikler değil-aile, okul, çeşitli topluluklar, kitaplıklar, müzeler, sergiler, vb. yerleri de kapsar. Öğrencilere bu yerlerde incelemeler, gezi, gözlem ve ilgili kişilerle görüşmeler de yaptırılır.

32. Öğretmenin belirleyeceği bazı ünitelerde küme çalışması yöntemi uygulanır. Bu suretle öğrencilerin, çeşitli kaynaklardan bilgi elde etme ve bilgilerini başkalarına sunma yolları, yardımlaşma, iş birliği yapma, birlikte çalışma, eleştirel düşünme, başkalarının görüşlerine saygı duyma, gruba katılma-grubu yönetme, kendine güvenme, sorumluluk alma, topluluk karşısında konuşabilme... becerileri geliştirilir.

33. Konulardaki önemli tarihi olaylar, öğrencilerle birlikte tarih şeridine işlenerek onlarda zaman kavramı geliştirilir.

34. Tarihi tablolar, resimler, kartpostallar incelenip bunlarla konular somutlaştırılır. Resimler, ünite köşelerinde veya okulun çeşitli yerlerinde sergilenir ve gelecek yıllarda kullanılabilecek albüm haline getirilir.

35. Programda araç listesinde belirtilen harita, yer küre, video kaset, film, film şeridi, slaytlar vb. eğitim araçları donatım merkez müdürlükleri ile Film ; Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığından sağlanarak konuların işleniş sırasında yeri geldikçe etkili bir şekilde kullanılır. Konularla ilgili bulunabilen eğitim araç ve gereçlerinde-bilgisayar cd ve disketlerden-yararlanılır.

36. Konuların işlenişinde, "Yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığı" ilkesine uyulur.

37. Konuların özelliklerine göre ilgili haritalar ve atlaslar üzerinde gerekli çalışmalar yapılır. Ayrıca gerekli bilgiler, dilsiz haritalar üzerine işlenir.

38. Ders kitaplarında yer alan istatistiki bilgiler ile bunlara dayalı olarak hazırlanan harita, grafik ve şemaların en son verileri içermesine dikkat edilir ve çalışmalar buna göre yapılır.

39. Öğretmen, ders kitaplarında yer alan, milli, ahlaki, insani, manevi ve

kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdirici okuma parçalarından (her ünite de en çok iki okuma parçası) derslerin işlenişi sırasında araç olarak yararlanır.

40. Öğretmen, geçmiş uygarlıkları anlatıp tarihi kalıntılar üzerinde dururken öğrencilere, o devirden kalan yurda ve insanlığa hizmet etmiş, orada doğmuş ve orada yaşamış Türk büyüklerinin müzelerde korunan yazılı ve yazısız eserleriyle araç gereçleri incelettirir.

41. Öğrencilerin davranışlarında gelişmeler ve edindikleri alışkanlıklar gözlenir, kazandıkları bilgiler, çeşitli teknikler ve ölçme araçları ile ölçülüp değerlendirilir.

42. 19.6.1995 tarih ve 2433 sayılı Tebliğler Dergisi ile 15.07.1996 tarih ve 2457 sayılı Tebliğler dergisinde yer alan "Atatürkçülük ile ilgili konular" bütünüyle ve bütün yönleriyle (açıklamalar, hedefler ve davranışlar) 4,5,6,7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı için de aynan geçerlidir.

2.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN GENEL AMAÇLARI

2.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçları

Öğrenciler bu derste:

A. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk İnkılap ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı özverili, erdemli, gelişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.

2. Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir millet evlatları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk Milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakarlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.

3. Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.

4. Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk askerine, ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.

5. Türk milletinin zeka ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanat severliğini, estetik zevkini insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler.

6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler.

7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır: Tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.

8. Toplumu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.

9. Türk İnkılabının anlamını ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk inkılabının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olarak yetişirler.

10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "Milli kültürümüzü çağdaş, uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakarlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.

11. Bugünü daha iye değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır.

13. Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlete otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.

14. Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanır, onları korumak gerektiğini öğrenirler.

B. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;

15. İnsanların birbirine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.

16. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluk taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler.

17. Beraber çalışma, sorumluluk alma yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.

18. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.

19. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar.

20. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirirler.

C. Çevreyi Yurdu ve Dünyayı Tanıma Yetenekleri Yönünden;

21. Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.

22. Türkiye'nin, yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleri ile olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.

23. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrar.

24. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler, yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.

25. Plân, kroki harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.

26. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.

27. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

Ç. Ekonomik Yaşama Fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden:

1. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanıyarak bunları tanımanın bir ödev olduğunu kavrarlar.

2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.
3. Tutumlu olma ve plânlı çalışma alışkanlığı elde ederler.
4. Üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenirler.
5. İnsan topluluklarını yaşama şekillerini ve geçinme şekillerini inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.
6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.
7. Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar.

2.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Özel Amaçları

Kocaoluk (1993)'e göre 4. ve 5. sınıflar Sosyal Bilgiler dersi özel amaçları aşağıdaki şekildedir.

4. SINIF

ÜNİTE 1

AİLE, OKUL VE TOPLUM HAYATI

- 1) "Aile, Okul ve Toplum Hayatı" ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi,
- 2) Ailenin yapısını tanıyabilme,
- 3) Ailenin önemini kavrayabilme,
- 4) Akraba evliliklerinin sakıncaları bilgisi,
- 5) Aile bütçesinin önemini kavrayabilme,
- 6) Aile hayatında sosyal güvenceler bilgisi,
- 7) Ailede demokratik hayatın oluşturulmasının önemini kavrayabilme,
- 8) Ailede demokratik hayatın gereklerine uymaya istekli oluş,
- 9) İnsan sağlığı ve çevre temizliği için suyu yeterince kullanmanın önemini kavrayabilme,
- 10) Sağlığı ve temizliği için suyu kullanmaya istekli oluş,
- 11) Okulu tanıyabilme,
- 12) Okulda uyulması gereken kurallar bilgisi,
- 13) Okulda uyulması gereken kuralların önemini açıklayabilme,
- 14) Okul kurallarına uyabilme,
- 15) Okuldaki görev ve sorumlulukların yerine getirmede istekli oluş,
- 16) Okulun ve okul eşyalarının korunmasının önemini kavrayabilme,
- 17) Okulu ve okul eşyasını korumayı alışkanlık hâline getiriş,
- 18) Okulun çevresinin güzelleştirilmesi ve korunmasının önemini kavrayabilme,
- 19) Okulun korunması ve çevresinin güzelleştirilmesi için yapılan etkinliklere katılmaktan zevk alış,
- 20) Okul koruma derneğini tanıyabilme,
- 21) Okul aile işbirliğinin önemini kavrayabilme,
- 22) Okuldaki demokratik hayatın oluşturulmasının önemini kavrayabilme,

- 23) Okulda demokratik hayatın gereklerine uymaya istekli oluş,
- 24) Toplum içinde yaşamının önemini kavrayabilme,
- 25) Komşuluk ilişkilerinin toplum için taşıdığı önemi kavrayabilme,
- 26) Toplumda demokratik hayatın önemini kavrayabilme,
- 27) Toplumda demokratik hayatın gereklerine uymaya istekli oluş,
- 28) Farklı düşüncede olan kişileri dinlemeye duyarlılık,
- 29) Dayanışmanın toplum hayatındaki önemini kavrayabilme,
- 30) Toplum hayatını düzenleyen kurallar bilgisi,
- 31) Toplum hayatını düzenleyen kurallara uyabilme,
- 32) Toplum hayatında bize düşen görevlerin farkında oluş,

ÜNİTE 2

YAKIN ÇEVREMİZ

- 1) “Yakın çevremiz” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi,
- 2) Yakın çevreyi tanıyabilme,
- 3) Yakın çevreyi tanımının önemini kavrayabilme,
- 4) Adres bilgisi,
- 5) Adres ile ilgili bilgileri kullanabilme,
- 6) Yön bilgisi,
- 7) Yön bulma yöntemleri bilgisi,
- 8) Yön bulabilme,
- 9) Kroki bilgisi,
- 10) Krokinin yararlarını kavrayabilme,
- 11) Kroki çizebilme,
- 12) Ölçek çeşitleri bilgisi,
- 13) Plân bilgisi,
- 14) Plânın kullanım alanlarını tanıyabilme,
- 15) Sınıf plânını yapabilme,
- 16) Ölçek ve plânın önemini kavrayabilme.

ÜNİTE 3

İLİMİZ VE BÖLGEMİZİ TANIYALIM

- 1) "İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım" ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi
- 2) Harita çeşitleri bilgisi,
- 3) Harita okumayla ilgili temel işaretler bilgisi,
- 4) Haritalardan yararlanmanın önemini kavrayabilme,
- 5) Haritada yön bilgisi,
- 6) Atlas kullanım bilgisi,
- 7) Atlasta yararlanmanın önemini kavrayabilme,
- 8) Atlas kullanabilme,
- 9) Atlas kullanmaya istekli oluş,
- 10) Yurdumuzun coğrafi bölgelerini tanıyabilme,
- 11) İlimizin yeryüzü şekillerini tanıyabilme,
- 12) Bölgemizin yeryüzü şekillerini tanıyabilme,
- 13) İlimizin bulunduğu bölgenin iklimini tanıyabilme,
- 14) İlimizin bulunduğu bölgenin bitki örtüsünü tanıyabilme,
- 15) İlimizin akarsularını tanıyabilme,
- 16) Bölgemizin akarsularını tanıyabilme,
- 17) İlimizin göllerini tanıyabilme,
- 18) Bölgemizin göllerini tanıyabilme,
- 19) İlimizin nüfus ve yerleşim birimlerini tanıyabilme,
- 20) Bölgemizin nüfus ve yerleşim birimlerini tanıyabilme,
- 21) İlimizde ekonomik hayatı oluşturan alanları tanıyabilme,
- 22) Bölgemizde ekonomik hayatı oluşturan alanları tanıyabilme,
- 23) İlimizde yaşanmış önemli tarihî olaylar bilgisi,
- 24) İlimiz ve bölgemizi gösteren haritayı okuyabilme,
- 25) İlimizin bulunduğu çevrenin korunması ve güzelleştirilmesinin önemini kavrayabilme,
- 26) İlimizin bulunduğu çevrenin korunması ve güzelleştirilmesi için yapılan

faaliyetlere katılmaktan zevk alıŖ,

27) Bölgenin bulunduğu çevrenin korunması ve güzelleştirilmesinin önemini kavrayabilme,

28) Bölgenin bulunduğu çevrenin korunması ve güzelleştirilmesi için yapılan etkinliklere katılmaya istekli oluŖ,

29) Ormanları korumanın önemini kavrayabilme,

30) Ağaç dikme çalışmalarına katılmaya gönüllü oluŖ,

31) Doğal parklarımızın önemini kavrayabilme,

32) Tarihi eserlerimizin önemini kavrayabilme.

ÜNİTE 4

TARİH, İLK YURDUMUZ VE TARİHTE ANADOLU

1) “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi,

2) Tarihin konusu bilgisi,

3) Tarih ve öğrenmenin gerekliliğini kavrayabilme,

4) Tarihte zaman ile ilgili kısaltmalar bilgisi,

5) Takvim ile ilgili sınıflamalar bilgisi,

6) Tarihin başlangıcı bilgisi,

7) Tarihin çağları ile ilgili sınıflamalar bilgisi,

8) Türklerin ilk yurdu ve göçlerle ilgili olgular bilgisi,

9) Türklerin ilk yurdu ve göçlerle ilgili olguları açıklayabilme,

10) İlk yurtda kurulan Türk devletlerini tanıyabilme,

11) İlk yurtda kurulan Türk devletlerindeki uygarlığın özellikleri bilgisi,

12) İlk Çağ Anadolu uygarlıklarını tanıyabilme,

13) Anadolu’daki kültür ve uygarlığın Özellikleri bilgisi,

14) Çevre uygarlıkların Anadolu’ya etkilerini kavrayabilme,

15) Tarihi eserleri korumanın önemini kavrayabilme,

16) “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesiyle ilgili haritaları okuyabilme,

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Dersi Dördüncü Sınıf Ünitelerinin Dağılımı

ÜNİTELER	AMAÇ SAYISI	ÖN GÖRÜLEN DERS SAATI SAYISI	ORAN %
1. AİLE, OKUL ve TOPLUM HAYATI	32	27	25
2. YAKIN ÇEVREMİZ	16	15	14
3. İLİMİZ VE BÖLGEMİZİ TANIYALIM	32	39	36
4. TARİH, İLK YURDUMUZ VE TARİHTE ANADOLU	16	27	25
TOPLAM	96	108	100

4. SINIF KONULAR ÜNİTE 1

AİLE, OKUL VE TOPLUM HAYATI

A- Ailemiz

Toplumun temel unsuru aile

Ailenin yapısı ve önemi (Akraha evliliklerinin aile bireyleri üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde de durulacaktır)

Aile bireyleri arasındaki sevgi, saygı ve hoşgörünün önemi

Aile bireyleri arasındaki dayanışma ve Önemi

Aile bütçesi (Tutumlu olma ve savurganlığı önlemenin aile bütçesindeki önemi üzerinde durulacaktır.)

B- Okulumuz

Okulumuzu tanıyalım

Okulun önemi (Eğitim, öğretim, çevreye katkıları ve okul arkadaşlığı açılarından ele alınacaktır.)

Okulda uyulması gereken kurallar

Okulun ve okul eşyalarının korunması

Okulun çevresinin güzelleştirilmesi ve korunması

Okul, aile işbirliği (Okul koruma derneği ve okul aile birliğinin yararları üzerinde durulup öğretmen-veli işbirliği vurgulanacaktır.)

Okulda demokratik hayat

Eğitim ve öğretimde öğretmenin rolü ve önemi

C- Toplum Hayatımız

1) Toplum içinde yaşamın gereği ve önemi (Komşuluk ilişkileri ve apartman hayatı üzerinde durulacaktır.)

2) Toplumda demokratik hayat,

3) Toplum hayatında sevgi, saygı, işbirliği ve dayanışmanın önemi (Engellilerin de sorunları ve çalışma hayatına kazandırılmaları üzerinde durulacaktır.),

4) Toplum hayatını düzenleyen kurallar ve bize düşen görevler (Sosyal hayatımızda yer alan yasalar, görgü kuralları, ahlâk kuralları vb. üzerinde durularak örnekler verilecektir.),

5) Toplumda ve çalışma hayatında Türk kadınının yeri,

ÜNİTE 2

YAKIN ÇEVREMİZ

A- Yakın Çevremizi Tanıyalım

- 1) Yakın çevremizi tanımanın önemi,
- 2) Sokağımız, caddemiz, mahallemiz, semtimiz, köyümüz (adresimiz),
- 3) Yönler,
- 4) Pusula ve diğer yöntemlerle yönlerin belirlenmesi,
- 5) Kroki, çizimi ve yararlan (Yakın çevremizin krokisini çizelim.),
- 6) Ölçek ve ölçek çeşitleri,

B- Plân,

- 1) Plân ve kullanım alanları,
- 2) Sınıfımızın plânını yapalım,

ÜNİTE 3

İLİMİZ VE BÖLGEMİZİ TANIYALIM

A- Harita

- 1) Harita ve çeşitlen (genel haritalar, özel haritalar),
- 2) Haritanın yönleri,
- 3) Harita özel işaretleri,
- 4) Haritadan yararlanma,
- 5) Atlas kullanımı ve atlastan yararlanma,

B- Yurdumuzun Hangi İl ve Bölgesinde Yaşıyoruz? (Türkiye'nin idari bölünüşüyle ilgili genel bir açıklamadan sonra yurdumuzun, coğrafi bölgeleri isim olarak belirtilecek, konu harita ile pekiştirilecektir.)

C- İlimiz ve Bölgemizin Doğal Özellikleri

- 1) İlimiz ve bölgemizin yeryüzü şekilleri,
- 2) İlimiz ve bölgemizde iklim ve doğal bitki örtüsü (Akdeniz iklimi, Karadeniz iklimi ve karasal iklim ile bu iklimlerin karakteristik bitki Örtüsü üzerinde durulacaktır.),
- 3) İlimiz ve bölgemizin akarsu ve gölleri,

Ç-İlimiz ve Bölgemizde Nüfus ve Yerleşme

D-İlimiz ve Bölgemizde Ekonomik Hayat

- 1) Tarım (tarla ve bahçe kültürleri),
- 2) Hayvancılık,
- 3) Su ürünleri,
- 4) Orman ve orman ürünleri,
- 5) Madenler ve enerji kaynakları,
- 6) Sanayi,
- 7) Ulaşım, iletişim,
- 8) Ticaret,
- 9) Turizm ve el sanatları,

E-İlimizde Yaşanmış Önemli Tarihi Olaylar

F-İlimiz ve Bölgemizin Bulunduğu Çevrenin Korunması ve Güzelleştirilmesi

1) En az bir ağaç dikelim ve ormanlarımızı koruyalım,

2) Doğal güzelliklerimizi, millî parklarımızı ve güzel varlıklarımızı koruyalım,

(Öğrencilerin ayrı il ve bölgede yaşadığı dikkate alarak yukarıda belirtilen her coğrafi konu ile ilgili genel bir açıklama yapıldıktan ve kavramlar verildikten sonra sorulan sorularla, konulara açıklık getirilecektir. Ayrıca çevreye yapılacak gezi, gözlem ve incelemelerle Öğrencinin yaşadığı il ve bölge özellikleri pekiştirilecektir.)

ÜNİTE 4

TARİH, İLK YURDUMUZ VE TARİHTE ANADOLU

A-Tarihin Konusu

B-Tarih Öğrenmenin Gerekliliği

C-Tarihte Zaman (yıl, yüzyıl, çağ)

Ç-Takvim ve Çeşitleri (Milâdî ve Hicri takvim)

D-Tarihin Başlangıcı ve Çağlar (Örnekler Anadolu'dan verilecektir.)

E-Türklerin İlk Yurdu ve İlk Türk Devletleri (başlangıçtan 10. yüzyıla kadar)

1) Türklerin ilk yurdu

a. Orta Asya'nın yeri

b. Türklerin buradaki yaşayışları

c. Türklerin yerleştikleri bölgeler

2) İlk Türk Devletleri

a. Büyük Hun Devleti (Asya Hun Devleti)

b. Kavimler Göçü ve Avrupa Hun Devleti

c. Göktürk Devleti

ç. Uygur Devleti

F-İlk Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık

1) Devlet yönetimi,

2) Din ve inanış,

3) Sosyal ve ekonomik yaşam,

4) Yazı, dil ve edebiyat,

5) Bilim ve sanat.

G-Türk Milletinin Tarihteki Yeri

H-İlk Çağda Anadolu Uygarlıkları

1) Hititler,

2) Frigyalılar,

3) Lidyalılar,

4) Urartular,

5) İyonyalılar.

(Bu devletlerin isimleri, kuruldukları yerler, başkentlerinden bahsedilecektir, öğrencilerin yakın çevresinde olan uygarlıklar, diğerlerine göre gezi, gözlem ve incelemelerle daha geniş öğretilecek ve kültür varlıklarımızı koruma bilinci verilecektir.)

I- İlk Çağda Anadolu'da Kurulan Devletlerde Kültür ve Uygarlık

1) Devlet yönetimi,

2) Din ve inanış,

3) Sosyal ve ekonomik yaşam,

4) Yazı, dil ve edebîyat,

5) Bilim ve sanat,

I-Çevre Uygarlıkların Anadolu'ya Etkisi

(Mezopotamya, Mısır, Pers, Makedonya, Roma ve Bizans uygarlıklarının Anadolu'ya etkileri)

5. SINIF
ÖZEL AMAÇLAR
ÜNİTE 1
VATAN VE MİLLET

- 1) “Vatan ve Millet” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi,
- 2) Vatan sevgisinin önemini kavrayabilme,
- 3) Milleti oluşturan öğeler bilgisi,
- 4) Millet sevgisinin önemini kavrayabilme,
- 5) Türk milletinin özellikleri bilgisi,
- 6) Vatanını ve Milletini seven bir kişiğe sahip oluş,
- 7) Vatanın bütünlüğü ve birliği için özveride bulunma biçimine sahip oluş.

ÜNİTE 2
CUMHURİYETE NASIL KAVUŞTUK?

- 1) “Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk?” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi,
- 2) Mondros Ateşkes Antlaşması ile ilgili temel olgular bilgisi,
- 3) Mondros Ateşkes Antlaşması ile ilgili temel olgular açıklayabilme,
- 4) Kurtuluş Savaşı döneminde geçen temel olgular bilgisi,
- 5) Kurtuluş Savaşı döneminde geçen temel olgular açıklayabilme,
- 6) Barış döneminde geçen temel olgular bilgisi,
- 7) Barış döneminde geçen temel olguları açıklayabilme,
- 8) “Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk?” ünitesiyle ilgili haritaları okuyabilme,
- 9) Türk inkılâbı ile ilgili sınıflamalar bilgisi,
- 10) Türk inkılâbı ile ilgili olgular bilgisi,
- 11) Türk inkılâbının önemini kavrayabilme,
- 12) İnkılâpların korunmasındaki sorumluluğumuzun farkında oluş.

ÜNİTE 3 GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE

- 1) "Güzel Yurdumuz Türkiye" ünitesinde geçen kavramların anlam,
- 2) Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini tanıyabilme,
- 3) Yurdumuzun yeryüzü şekilleri bilgisi,
- 4) Yeryüzü şekillerinin yaşantımız üzerindeki etkilerini açıklayabilme,
- 5) Yurdumuzdaki iklim çeşitleri ile ilgili sınıflamalar bilgisi,
- 6) Yurdumuzdaki iklim çeşitlerinin etki alanları bilgisi,
- 7) Yurdumuzun doğal bitki örtüsü bilgisi,
- 8) Yurdumuzdaki doğal bitki örtüsünün önemini kavrayabilme,
- 9) Yurdumuzun akarsularını tanıyabilme,
- 10) Yurdumuzun akarsularının özellikleri bilgisi,
- 11) Yurdumuzun akarsularından sağlanan yararları açıklayabilme,
- 12) Yurdumuzun göllerini tanıyabilme,
- 13) Yurdumuzun göllerinin özellikleri bilgisi,
- 14) Yurdumuz göllerinden sağlanan yararları açıklayabilme,
- 15) Türkiye'den doğup sınır aşan akarsuların bilgisi,
- 16) Türkiye'den doğup sınır aşan akarsuların önemini kavrayabilme,
- 17) Yurdumuzu çevreleyen denizleri tanıyabilme,
- 18) Yurdumuzu çevreleyen denizlerin özellikleri bilgisi,
- 19) Yurdumuzun boğazlarını tanıyabilme,
- 20) Yurdumuzun boğazlarının özellikleri bilgisi,
- 21) Yurdumuzun kara sınırlarını tanıyabilme,
- 22) Yurdumuzun kara sınırlarının özellikleri bilgisi,
- 23) Doğal çevrenin önemini kavrayabilme,
- 24) Çevre sorunları ile ilgili sınıflamalar bilgisi,
- 25) Çevre sorunlarının doğurduğu sonuçları açıklayabilme,
- 26) Çevre sorunlarının çözümünde alınacak önlemleri açıklayabilme,
- 27) Çevre sorunlarının çözümünde üzerine düşen görevleri yapmaya istekli oluş,

- 28) Çevre sorunlarının çözümünde devlete düşen görevlerin farkında oluş,
 29) Doğal afetlerden korunma yolları bilgisi,
 30) Orman yangınlarının ülkemize verdiği zararın farkında oluş,
 31) Ormanların yurdumuz için önemini kavrayabilme,

ÜNİTE 4

İSLÂMİYETİN DOĞUŞU, YAYILIŞI VE TÜRKLER

- 1) “İslâmiyet’in Doğuşu, Yayılışı ve Türkler” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi,
 2) İslâmiyet ten önce Arapların yaşayış özellikleri bilgisi,
 3) Hz. Muhammed’in hayatı bilgisi,
 4) İslâmiyet ten önce Türklerin yaşayış Özellikleri bilgisi,
 5) İslâmiyet’in doğuşu ile ilgili temel olgular bilgisi,
 6) İslâmiyet’in doğuşu ile ilgili temel olguları açıklayabilme,
 7) İslâmiyet’in yayılışı ile ilgili temel olgular bilgisi,
 8) İslâmiyet’in yayılışı ile ilgili temel olguları açıklayabilme,
 9) Türklerin İslâmiyet’i kabulünü açıklayabilme,
 10) Türklerin İslâmiyet’e hizmetlerinin farkında oluş,
 11) Orta Asya ve Yakın Doğu’da kurulan Türk Devletlerini tanıyabilme,
 12) Orta Asya ve Yakın Doğu’da kurulan Türk Devletlerindeki kültür ve uygarlığın özellikleri bilgisi.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı

ÜNİTELER	AMAÇ SAYISI	ÖNGÖRÜLEN DERS SAATİ SAYISI	ORAN %
1. Vatan Ve Millet	7	12	11
2. Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk?	12	39	36
3. Güzel Yurdumuz Türkiye	31	36	33
4. İslamiyet’in Doğuşu, Yayılışı ve Türkler	12	21	20
TOPLAM	62	108	100

5. SINIF
KONULAR
ÜNİTE 1
VATAN VE MİLLET

A- Vatan ve Vatan Sevgisi B- Millet ve Millet Sevgisi

1) Milleti oluşturan Öğeler

- a. Dil birliği,
- b. Tarih birliği,
- c. Yurt birliği ç. Kültür birliği,
- d. Ülkü birliği,

2) Türk milletinin özelliklen (Mutlu ve başarılı olmanın temel ilkelerinden olan çalışkanlık, doğruluk, hoşgörülü olmak, konukseverlik, yardımseverlik, cesaret, büyüklere saygı, küçüklere sevgi özellikle vurgulanacaktır.)

CUMHURİYETE NASIL KAVUŞTUK?

A- Mondros Ateşkes Anlaşması (Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar kısa bir açıklama yapılacaktır.)

- 1) Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra Osmanlı Devletinin durumu,
- 2) Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra yurdumuzun durumu.

B- Kurtuluş Savaşı

- 1) Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı
- 2) Millî bilincin güçlendirilmesi
 - a. Genelgeler (Amasya Genelgesi)
 - b. Kongreler (Erzurum ve Sivas Kongreleri)
 - c. Misâk-ı Millî (Ulusal Ant) ve Önemi
 - ç. Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışı

C- Savaş Dönemi

- 1) Doğu cephesi
- 2) Güney cephesi
- 3) Batı cephesi

Ç- Barış Dönemi

1) Mudanya Ateşkes Anlaşması

2) Lozan Barış Antlaşması

D- Türk İnkılabı ve Önemi

1) Çağdaşlaşma

2) Siyasal alanda inkılap (saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı, halifeliğin kaldırılması)

3) Hukuk alanında inkılap (Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu (Anayasa), Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu)

4) Eğitim ve kültür alanında inkılap

a. Millî Eğitim (öğretim birliğinin sağlanması, öğretimin yaygınlaştırılması, Millî Eğitim sisteminin gözeteceği esaslar ve yeni Türk harflerinin kabulü),

b. Millî kültür (medeniyet-kültür ilişkileri, taklitçilikten kaçınma).

5) Toplumsal alanda inkılap (kıyafette değişiklik, takvim, saat ve ölçülerde değişiklik, soyadı kanunu, Türk kadın hakları)

6) Ekonomik alanda inkılap (millî ekonominin kurulması, tarım, ticaret, sanayi ve bayındırlık alanında gelişmeler)

7) Türk inkılabının önemi, bize kazandırdıkları ve bu konudaki sorumluluklarımız.

E- Atatürkçü Düşünce Sistemi

1) Atatürk'ün kendi düşünce sistemini oluşturmaya neden olan etkenler

2) Atatürkçülüğün tanımı ve önemi

3) Atatürkçülüğün nitelikleri

4) Atatürkçü düşüncede millî güç unsurları

5) Atatürk ilke ve inkılaplarının dayandığı esaslar

6) Atatürk ilkeleri:

a. Cumhuriyetçilik ilkesi,

b. Milliyetçilik ilkesi,

c. Halkçılık ilkesi,

ç. Devletçilik ilkesi,

d. Lâiklik ilkesi,

e. İnkılâpçılık ilkesi.

7) Atatürk ilkelerine sahip çıkmak ve devamlılığını sağlamak

F-Cumhuriyetimizin Kurucusu: Atatürk

1) Atatürk'ün hayatı,

2) Atatürk'ün kişiliği ve özellikleri,

3) Atatürk'ün son günleri ve ölümü,

4) Atatürk'le ilgili anılar.

ÜNİTE 3

GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE

A- Yurdumuza Genel Bakış

1) Türkiye'nin dünya üzerindeki yeri,

2) Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemi.

B- Yurdumuzun Doğal Durumu

1) Yeryüzü şekilleri (Genel özellikleri verildikten sonra bunların hayatımız üzerindeki etkileri kısaca açıklanacaktır.)

2) İklimi ve etki alanları (Akdeniz iklimi, Karadeniz iklimi ve karasal ikliminin özellikleri ile bu iklimlerin yurdumuzdaki etki alanları haritadan da yararlanarak belirtilecektir.)

3) Doğal bitki örtüsü (Doğal bitki örtüsünün genel özellikleri açıklandıktan sonra ormanlarımızın yararları üzerinde durulacaktır.)

4) Akarsuları ve gölleri (Başlıca akarsular ve göller harita üzerinde de gösterilerek belirtilecek ve bunlardan sağlanan yararlar ile bu suların kirlenmemelerinin önemi üzerinde durulacaktır. Sınır aşan akarsularımızın ekonomik ve politik önemi de kısaca vurgulanacaktır.)

5) Yurdumuzu çevreleyen denizler ve genel özellikleri ile bunlardan sağlanan yararlar

6) Türkiye'nin kara sınırları ve genel özellikler

C- Doğal Çevremizin Önemi ve Sorunları

- 1) Doğal çevremiz ve önemi
- 2) Çevre sorunları ve sonuçları
 - a.Hava kirliliği ve sonuçları,
 - b.Toprak kirliliği ve sonuçları,
 - c.Su (deniz, göl, akarsu) kirliliği ve sonuçları,

(Katı atıkların ve geri dönüşümü olmayan maddelerin hava, toprak ve su kirliliğine etkileri belirtilecek, bunların değerlendirilmesi üzerinde özellikle durulacaktır.)

ç.Gürültü ve sonuçları.

Ç- Çevre Sorunlarının Çözümü

- 1) Çevre sorunlarının çözümünde bize düşen görevler,
- 2) Çevre sorunlarının çözümünde devlete düşen görevler D- Doğal Afetler ve Korunma Yolları,

1) Depremler ve korunma yolları

2) Erozyon ve önleme çalışmaları (TEMA Vakfı ve bu kuruluşun bu alandaki çalışmaları üzerinde de durulacaktır.)

3) Sel baskınları ve önleme çalışmaları

4) Toprak kayması ve önleme çalışmaları

5) Çiğ ve buna karşı alınabilecek Önlemler

6) Yangınlar (Özellikle ülkemizdeki orman yangınlarının sonuçları üzerinde durulacaktır.)

ÜNİTE 4

İSLÂMİYET'İN DOĞUŞU, YAYILIŞI VE TÜRKLER

A- İslâmiyet ten önce Araplar (1. Arapların din ve inanışları, 2. Arapların sosyal yaşamı)

B- İslâmiyet'in Doğuşu

- 1) Hz. Muhammed'in hayatı ve peygamberliği
- 2) Hicret ve Hz. Muhammed'in seferleri (Hicret ve seferlerin neden ve sonuçları üzerinde durulacaktır.)

C-İslâmiyet'in Yayılışı (Hz. Muhammed, Dört Halife, Emeviler ve Abbasiler dönemlerinde İslâmiyet'in yayılışı haritaya dayalı olarak işlenecektir.)

Ç- İslâm Kültür Ve Uygarlığı

- 1) Devlet Yönetimi,
- 2) Din ve İnanış,
- 3) Sosyal ve Ekonomik Yaşam,
- 4) Yazı, Dil ve edebiyat,
- 5) Bilim ve Sanat,

D-Türkler ve İslâmiyet

- 1) İslâmiyet Ten Önce Türklerin Din Ve İnanışları,
- 2) İslâmiyet Ten Önce Türklerin Sosyal Hayatı,
- 3) Türklerin İslâmiyet'i Kabulü (Türk-Arap İlişkileri De Ele Alınacaktır.),
- 4) Türklerin İslâmiyet'e Hizmetleri,

E- Orta Asya Ve Yakın Doğu'da Kurulan Türk Devletleri

- 1) Karahanlılar
- 2) Gazneliler
- 3) Büyük Selçuklu Devleti
- 4) Eyyübiler
- 5) Memlûkler

(Bu Devletlerin Kurulduğu Yer, Kurucuları, Önemli Siyasal Olayları Ve Yıkılışları Üzerinde Durulacaktır.)

F- Orta Asya Ve Yakın Doğu'da Kurulan Türk Devletlerinde Kültür Ve Uygarlık

- 1) Devlet Yönetimi
- 2) Din ve İnanış
- 3) Sosyal ve Ekonomik Yaşam
- 4) Yazı, Dil ve edebiyat
- 5) Bilim ve Sanat

2.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ÖĞRETMEN

"Öğretmenler sonsuzluğu etkiler,-Bu etkilerinin nerede son bulacağını da bilmezler." Henry Ward

Sönmez (T.Y.)'e göre ; öğrenme-öğretme ortamının en önemli değişkenlerinden biri de öğretmenlerdir. Sönmez tarafından yapılan bir araştırmada mezun olduğu okul, mesleki kudemi, bilişsel, duyuşsal, devinişsel hazır bulunuşluk düzeyi, maaşı, fiziki görünüşü gibi özellikleriyle öğrenci başarısı arasında ilişki düşük bulunmuştur. Bunun yanında öğretmenin sınıf içerisindeki davranışlarının başarıyı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sözkonusu araştırmadan hareketle öğretmen davranışları şu şekilde belirlenmiştir:

- a) Öğrenme-öğretme,
- b) Pekiştirmeç,
- c) İpucu,
- d) Dönüt,
- e) Düzeltme kullanması,
- f) Öğrenci katılmasını sağlaması,
- g) Bireysel farklılıkları gözetmesi,
- h) Ünite sonunda değerlendirme yapması, varsa eksiklikleri tamamlaması,
- i) Alanında yeterli beceri ve bilgiyle donanmış olması,
- j) Hoşgörölü, sevecen, anlayışlı olması fakat öğrenme-öğretme ilkelerinden taviz vermemesi.

Günümüzde değişen teknoloji, öğretmenin konumunu da değiştirmiştir. Artık öğretmen bilgiyi sunan değil, bilgiye ulaşmada rehberlik eden konumunda olmak durumundadır. Rehberlik sürecinin etkinliğini artırmak noktasında ise, öğretmen teknoloji ile iç içe olmalı ve ondan istifade etmelidir.

Dorow (Dorow, 1989'dan aktaran: Doğanay, 2003, s. 39, 40) iyi bir sosyal bilgiler öğretmeninde bulunması gereken özellikleri şöyle belirtmiştir. İyi bir sosyal bilgiler öğretmeni;

1. Uygun amaçları seçer ve geliştirir. Bu amaçlar;
 - Bilgi, beceri ve değer-tutum boyutlarında olmalıdır,
 - Ölçülebilir olmalıdır,
 - Araştırma ve düşünmeyi geliştirmelidir,
 - Önemli sosyal bilgiler kavram ve genellemelerini geliştirmeye dönük olmalıdır.
2. Öğrencilerin tartışmalı konuları incelemelerine yardımcı olur. Bu konular;
 - İraksak düşünmeyi geliştirmelidir,
 - Diğerlerinin tutum ve inanışlarına duyarlılığı artırmalıdır,
 - Öğrencileri değişik kaynakları incelemeye yönleltmelidir. Örneğin gazeteler, dergiler, atlaslar, yıllıklar vb.
3. Öğrencilerde öğrenmeyi sağlamak için çeşitli yöntem ve stratejiler kullanılmalıdır. Bunlar:
 - Tartışma, sunu/anlatım, rol oynama/drama, simülasyon (benzetişim),
 - Araştırma-inceleme/problem çözme,
 - Görsel-işitsel araçlar ve bilgisayardır.
4. Olgu, kavram ve genellemelere odaklanarak , öğrencilerde öğrenmeyi sağlamalıdır. Bu etkinlikler öğrencilere;
 - Zaman, yer ve uzaklık duygusu kazandırmalıdır,
 - Tarihsel perspektifte kendini anlamasına yardımcı olmalıdır,
 - Öğrencilerin sosyal bilimlerin entelektüel katkılarını analiz edebilmelerine yardımcı olmalıdır.
5. Çeşitli sosyal bilim dallarının yöntem ve yapılarını yansıtan kaynak, materyal ve prosedürleri kullanılmalıdır. Bunlar şöyle maddelenebilir:
 - Sosyal bilimlerin yapısal yöntemlerinden haberdar olma, örneğin, kronoloji, örnek olay vb.
 - Sosyal bilimler bilgisinin sürekli değiştiğini vurgulama.

- Sosyal bilim dallarındaki temel kavram ve terimleri vurgulama.
 - Birincil ve ikincil kaynakları kullanma, harita okuma, grafik yorumu gibi becerileri vurgulama.
6. Öğrencilerin kendilerinin ve toplumun değerlerini ve inançlarını incelemelerine yardımcı olmalıdır. Bu yolda şunları yapabilir:
- Çeşitli sosyal, dinî, ekonomik ve politik gruplar arası etkileşim ve işbirliğini sağlamaya yardımcı olma.
 - Çocuğun toplumsallaşmasına yardımcı olma.
 - Demokratik toplum değerlerini geliştirmeye çalışma.
 - Hem ulusal hem de evrensel kimlik kazanımına yardımcı olma.
 - Karakter gelişimine yardımcı olma. Örneğin esneklik, kişisel teşebbüs, azim, cesaret, adalet ve bütünlük gibi.
7. Farklı öğretim düzeyleri için uygun materyaller seçme becerisine sahip olmalıdır. Bunlar,
- Uygun okuma düzeyi ile ilgili kaynakları belirleme,
 - Ders kitabı seçiminde uygun ölçütleri uygulama,
 - Sınıftaki farklı çocukların gereksinimlerine uygun sınıf etkinlikleri düzenlemedir.
8. Uygun durumlarda, sosyal bilgiler konularını desteklemek amacıyla diğer akademik disiplinlerden bilgi ve materyaller kullanmalıdır. Bunlar:
- Tarihî zaman, oyun, film, vb.
 - Coğrafi, tarihî ve ekonomik ilişkileri karşılaştırmak için matematikten yararlanma,
 - Etkileşimsel, bütüncül bir öğrenme görüşü geliştirmedir.
9. Karar verme ve problem çözme becerilerinin gelişimi için öğrencilere yardımcı olmalıdır. Bu beceriler;
- Tümevarımsal ve tümdengelsel çıkarımları vurgulama,
 - Hipotez (deneme) oluşturmayı vurgulama,
 - Geçerli sonuçlara ulaşmayı vurgulamadır.
10. Öğrenci başarısını değerlendirebilmelidir. Bu yolda şunlar yapılabilir:
- Yazma becerilerinin gelişimini sağlama,

- Yazılı olduğu kadar sözel performansı da değerlendirme.
- Üst düzey düşünme becerilerinin ölçümü ve değerlendirilmesi. Örneğin, analiz, sentez, değerlendirme vb.

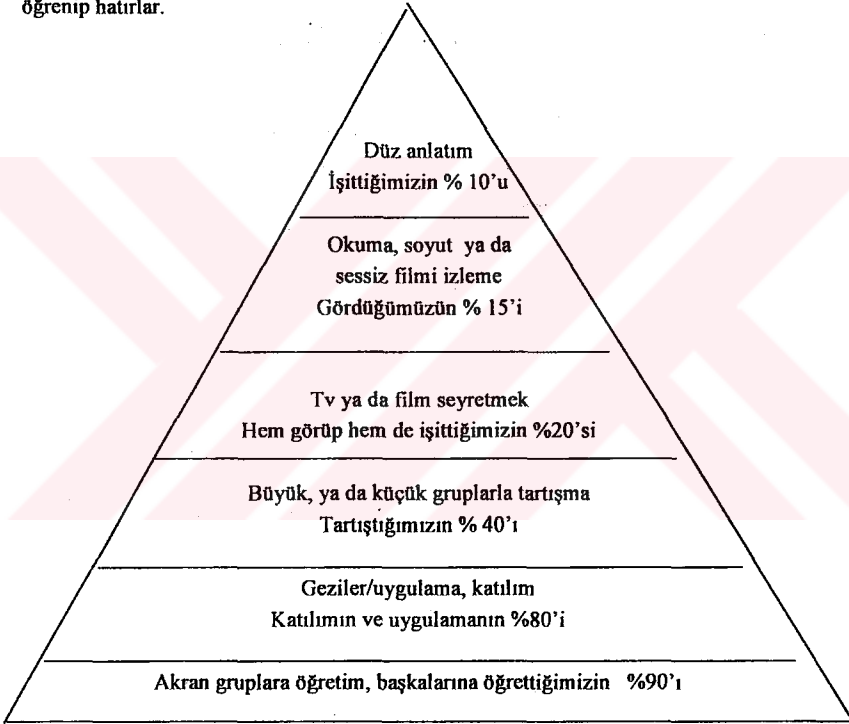
Öğretme, açıklanabilen bir davranıştır. Öğretme, değiştirilebilen bir davranıştır. Öğretme, öğrenme işlemini yönlendirmektir.

Yukarıdaki üç cümle her yönüyle öğretmen olabilmenin ne olduğu hakkında pek çok şey ifade etmektedir. Çocuklarımızı, gençlerimizi eğitecek kişilerin, bu kişilere istedik davranışları en iyi nasıl kazandırabilecekleri konusunda bilgi ve beceri sahibi olmaları gerekir.

Yaş düzeyi ne olursa olsun, eğer öğrencilerin profesyonel davranışlar, beceriler ve anlayışlar kazanmaları gerekiyorsa, öğretmenlerin de bu yetenek ve niteliklere sahip olmaları gerekir. Öğretmen sadece bilgi aktarıcı olmamalıdır. Öğretmen, ahlâklı, koruyan, etkin ve bütünleştirici bir insan olmalıdır (Yalın, Hedges ve Özdemir, 1996, s.43).

2.4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN MATERYALLER

Öğrenme ve hatırlama üzerine yapılan araştırmalar, görülen bir resmin, haritanın, filmin ya da okunan bir kitabın %15'inin hatırlanabileceğini savunmaktadır. Eğer görsel-işitsel materyaller kullanılarak ders anlatılırsa yani, öğrencinin hem dinleyip hem de harita ya da küre gibi materyalleri izleme imkanları olursa bu oran % 20'ye ulaşır. Dahası öğrenci harita, küre, duvar resmi, şema, poster, grafik gibi materyalleri kendisi kullanarak bir konuyu anlatırsa, öğrenme ve hatırlama % 80'e ulaşır. Kısacası, öğrenci soyut bir fikri, somut olaylarla ne kadar çok anlatmaya çalışırsa, o kadar çok öğrenip hatırlar.

Şekil: 2 Öğrenme Konisi (Barth ve Demirtaş, 1997, s.6.1,6.2)

Halis (1998) 'c göre eğitimde materyal; öğrencinin öğrenmesi, öğretmenin etkili bir öğrenme sağlayabilmesi için özel olarak hazırlanmış, eğitim etkinliklerini zenginleştirmek, öğrenmenin kalıcılığını ve anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla geliştirilmiş öğretim-öğrenme yardımcısıdır.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Materyaller

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK MATERYALLER	
1. GÖSTERİM TAHTALARI	1.1. Yazı Tahtası 1.2. Pano 1.3. Bülten Tahtası 1.4. Poster 1.5. Kolaj 1.6. Duvar Resimleri 1.7. Manyetik Tahta
2. ÜÇ BOYUTLU MATERYALLER	2.1. Model 2.2. Mobil 2.3. Diyaram 2.4. Kum Masası 2.5. Tuz Haritası
3. GRAFİK MATERYALLERİ	3.1. Haritalar 3.2. Küre 3.3. Diyagramlar 3.4. Şemalar 3.5. Grafikler 3.6. Karikatürler 3.7. Mevsim Şeridi 3.8. Tarih Şeridi 3.9. Atlas 3.10. Profil ve Kesitler
4. ELEKTRONİK MATERYALLER	4.1. Projeksiyonlu Görsel Sunu Materyalleri 4.1.1. Tepegöz 4.1.2. Slayt Projektörü 4.1.3. Fotoğraf makinesi 4.1.4. Film Şeridi Projektörü 4.1.5. Opak Projektörü 4.1.6. Data Show ve Projeksiyon Makinesi 4.2. İşitsel Medya Sunu Materyalleri 4.2.1. Ses Kasetleri 4.2.2. Compaq Diskler (CD) 4.2.3. Ses Kartları 4.2.4. Teyp 4.3. Hareketli Medya Sunula Materyalleri 4.3.1. Film 4.3.2. Video Film 4.3.3. Kamera 4.3.4. Video disk 4.5. Bilgisayar

5. KOLEKSİYONLAR, SERGİLER	5.1. Para, pul, resim-kart koleksiyonları ve sergiler vb.
6. ALETLER	6.1. Pusula 6.2. Termometre 6.3. Barometre vb.
7. DRAMATİK ETKİNLİKLER	7.1. Tiyatro 7.2. Pantomim 7.3. Kukla Gösterileri 7.4. Gölge Oyunları vb.
8. SINIF DIŞI MATERYALLER	8.1. Müze Ziyaretleri 8.2. Meydan Savaşı Yerleri 8.3. Anıtlar 8.4. Kurum ve Kuruluşlar vb.
9. YAZILI KAYNAK MATERYALLER	9.1. Ders Kitapları 9.2. Gazeteler 9.3. Dergiler vb. 9.4. Edebi Eserler (Günlükler, masallar, şiirler, mitolojiler, öyküler vb.)

Kaynak: Barth ve Demirtaş (1997), MEB (2002), Otluoğlu (2001)'in vermiş olduğu listelerden uyarlanmıştır

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilen materyaller öğretmenlerin ilgi ve kabiliyetleri ölçüsünde çoğaltılabilir.

2.4.1. Materyallerin Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar:

Öğretim materyallerinin hazırlanmasındaki ilkeler materyalin türüne göre değişmesine karşın, her türlü materyalin geliştirilmesinde göz önünde tutulacak temel ilkeler aşağıda belirtilmiştir (Yanpar Şahin, T. ve Yıldırım, S. 1999, s. 27-31, aktaran: Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2002, s. 28, 29).

Bu ilkelere göre öğretim materyalleri;

- Basit, sade ve anlaşılabilir olmalı,
- Dersin hedef ve davranışlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalı,
- Dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil, önemli ve özet bilgilerle donatılmalı,
- Görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı,
- Yazılı metinler ve görsel-işitsel öğeler, öğrencinin gelişim ve öğrenim

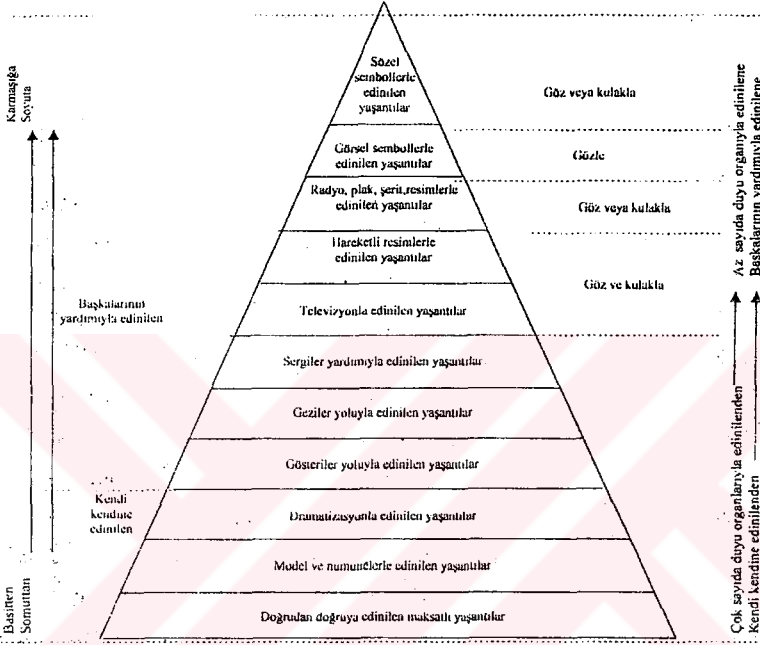
özelliklerine uygun olmalı, ayrıca gerçek hayatla da tutarlılık göstermeli,

- Öğrenciye alıştıırma ve uygulama imkanı sağlamalı,
- Gerçek hayatı yansıtmalı,
- Her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalı,
- Öğretmenler kadar öğrencilerin de kullanabileceği düzeyde basit olmalı,
- Mükerreren kullanılabilir dayanıklılıkta olmalı,
- Gerektiğinde kolaylıkla geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.

2.4.2. Materyaller ve Öğrenme İlişkisi:

Amerikalı eğitim teknolojü Edgar Dale'in yaptığı ve **Yaşantı Konisi** adını verdiği model materyaller ve öğrenme arasındaki ilişkiyi açıklamakta.

Şekil: 3: Edgar Dale'in Yaşantı Konisi

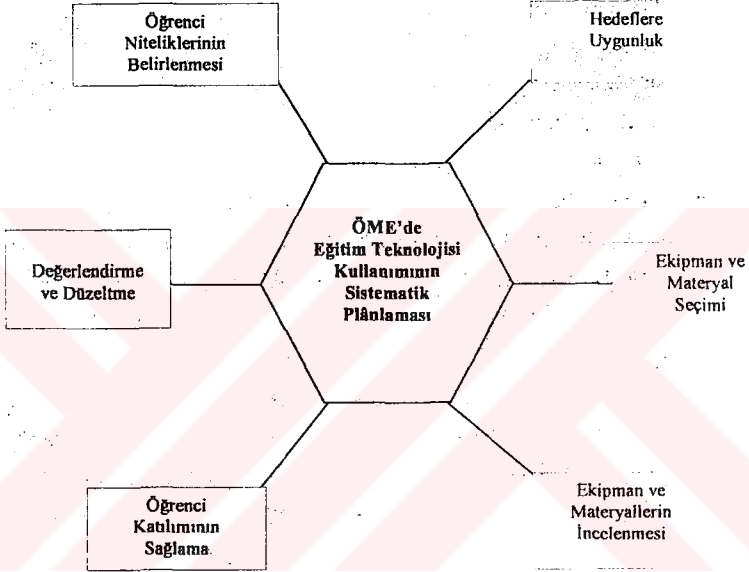
Çilenti (1988 s. 56) "Yaşantı Konisi"nin dayandığı bilimsel ilkeleri şöyle açıklamaktadır.

1. Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unuturuz.
2. En iyi öğrendiğimiz şeyler kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
3. Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimiz yardımıyla öğrenebiliriz.
4. En iyi öğretim, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir.

Öğrenme çeşitli aşamaları olan bir süreçtir. Bu aşamalar, "öğrenme olayları" olarak adlandırılır. İyi tasarlanmış dersler, öğrencinin ilgisinin artışı ile başlar ve daha

sonra materyal tasarımı, uygulamada öğrenci katılımı ve tepkilerinin değerlendirilmesi ve daha sonra gelen etkinliklerle sürüp gider.

Bu sistematik plânlama, eğitim teknolojisi ekipmanlarının sınıfta etkin kullanımını içeren plânlama üzerinde yoğunlaşmakta ve öğrenme sürecinin tasarlanmasına rehberlik etmektedir. Ayrıca ihtiyaç analiz süreçleri, içerik çözümlemesi, ürün tasarımı, alanda deneme ve sisteme yaygınlaştırılması gibi konuları içermektedir.

Şekil: 4 ÖME'de Eğitim Teknolojisinin Kullanımının Sistematik Plânlaması

Kaynak: Erbil, O., Demirezen, S., Terzi, Ü., Eroğlu, H., Erdoğan, A. ve İbiş, M. 2004, s. 123.

2.4.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Sık Kullanılan Materyaller

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak materyalleri sınıflandırmak güçtür. Öğretmenler bilgileri ve kabiliyetleri ölçüsünde kullanılan materyalleri çoğaltabilir.

Sınıf içerisinde Sosyal Bilgiler öğretiminde, öğretmenlerin en çok kullandıkları materyaller:

Ders Kitabı: Küçükahmet (2003)'e göre eğitim programının başarısını etkileyen en önemli unsurlardan biri "ders kitapları"dır. Ders kitabı öğrenci ile program arasında

köprü görevi gören materyaldir.

“...Genelde birçok öğretmen, dersin amaçlarını, öğrencilere uygulanacak testleri, öğretim stratejilerini, ödevleri vb. kullanılan ders kitaplarına göre belirlemektedirler. Yapılan bir araştırmada, ders kitaplarının Türkiye’de sınıf içi öğretimin içeriğini büyük ölçüde belirlediği, bu nedenle öğretmenlerin (beğensin ya da beğenmesin) kendilerini ders kitabı kullanmak zorunda hissettikleri sonucu ortaya çıkmıştır” (YÖK, Dünya Bankası, 1999’dan aktaran: Seven, 2002, s. 19). Bu da göstermektedir ki, öğretmenler öğrenme yaşantılarını oluşturmada faaliyetlere yön veren temel kaynak olarak ders kitabını görmektedir.

Topses (2001)’e göre, ders kitabı birinci derecede ilgi ve gereksinimleri karşılaması yönünden özel bir öneme sahiptir. Ders kitapları bir ders içinde kullanılan ve dersin süreç içinde gelişmesine, o dersin bilgi ve uygulamaya, yaşama dönük bir yön kazanmasında rol oynayan, çekirdek rolündeki materyallerdir.

Yanpar Şahin (2003)’e göre, Sosyal Bilgiler ders kitabı çocuğun düşünme ve sosyal becerilerini geliştirmelidir. Kavramların tanımı, olayların açıklanması, ilkeler, bunlarla ilgili örnekler, olaylar, olan çözümler vs. yer almalıdır. Sorular taksonominin her basamağına uygun olmalıdır. İlköğretim döneminde basit ve sade bir dil kullanılmalıdır. Kullanılan haritalar, grafikler, resimler....vb. materyallerde renkler canlı, yazılar ilgi çekici olmalıdır. Kitaplar öğrenme ilkelerine uygun olarak metnin dikkat çekici olması, basitten karmaşığa ve somuttan soyuta doğru olması gibi özelliklere de dikkat edilmelidir.

Ders kitapları, kolay bulunması, dayanıklı olması, taşıma kolaylığı, fazla yer işgal etmemesi, programa uygun olması ve son yıllarda devlet tarafından verilmesi nedeniyle tercihte birinci sırada yer almaktadır. Ders kitaplarının en etkili şekilde kullanılması bunların diğer materyallerle desteklenmesi ve öğrencilerin öğrenme durumlarının sağlanması, öğretmenin iyi bir rehber olmasına bağlıdır.

Yazı Tahtası: Yazı tahtaları her sınıfta bulunan en kolay ulaşılabilen materyallerden biridir. Ders hızına uygundur ve hatalar kolaylıkla silinebilir. Tahta, öğrenci katılımını sağlar (Barth ve Demirtaş, 1997, s.6.3).

Öğretmen yazı tahtasını kullanırken konunun özünü yazmalı, yazarken de yazı büyüklüğüne, okunabilirliğine, kullandığı alana ve renklere dikkat etmelidir.

Küre: “Bir küre dünyanın modelini gösterir. Küreler, öğrencilerin kendilerini yeryüzüne uyarlamaları ve/veya yeryüzünde konumlandırabilmeleri için hâlâ etkili materyallerden biridir. Kara ve su bölgelerini birbirinden ayırmaya, ayrıca bir haritada “yukarı” kavramının kuzey, “aşağı” kavramının güney olduğu şeklindeki yaygın inancı düzeltmeye yarar. Öğrenciler hâlâ bu ifadeleri kullanabilir, fakat en azından “yukarının dünyanın merkezinden uzağı, aşağınınsa dünyanın merkezine yakınlığını ifade ettiğini anlayacaktır. Bir küre sayesinde kuzeyin kuzey kutbuna doğru, güncyin de güney kutbuna doğru olacağını öğrenecektir ki bu, bir duvar haritasıyla net olarak gösterilmesi imkansız bir durumdur” (Welton ve Mallan, 1999’dan aktaran: Yanpar Şahin, 2003, s. 289).

Küre üç boyutlu bir model olduğu için öğrenciler tarafından algılanması ve kullanılması kolaydır. Bunun için de öğretmenin küreyi kendisinin çok iyi kullanması gerekir. Ayrıca, öğrencilerin bol kullanımı için fırsatlar yaratmalıdır (Yanpar Şahin, 2003, s.290).

Harita: Yanpar Şahin. (2003)’e göre; haritalar Sosyal Bilgiler öğretiminde en soyut materyaller arasında kabul edilebilirler. Harita kullanma çocuğun keşfetme, toptan algılama eğilimlerini geliştirir.

Atlaslar: Öğrencilere; kolay ulaşma imkanı, taşınma kolaylığı ve görsellik sağladığı için atlaslar Sosyal Bilgiler dersinin vazgeçilmez materyalleridir. Öğretmenler atlasların öğrenci tarafından nasıl kullanılacağını göstermeli ve derslerde etkin bir şekilde kullanmalıdır.

Resim ve Grafikler: Sosyal bilgiler dersinde her türlü grafik kullanılabilir. İstatistikî ve sosyal bilgileri sergilemek için kullanılır. Sütun, çizgi ve pasta grafikleri yüzde, nicelik, büyüklük ve değişimleri göstermek için kullanılır (Barth ve Demirtaş, 1997, s.6,5).

Grafikler, bir olayın, bir durumun (Mesalâ; nüfus artışı) gösterilmesi bakımından önemlidir. Çok değişik grafikler zaman zaman kullanılabilir (Sütun grafiği, resim grafiği, çizgi grafiği ve bar grafiği gibi). Grafiklerin ilgi çekici olması gerekir. Gerçeği temsil etme yeterliliğine sahip olması önemlidir. Bilinenden farklı, sıradan olmaması ilgiyi artırabilir. Öğretmen de grafikleri sıradan hazırlamamaya, her seferinde değişiklik yapmaya özen göstermelidir (Halis, 2004, s.61).

Resimler canlı, çok karmaşık olmayan, iyi renklendirilmiş olmalıdır. Resimlerin

konuya, öğrencilerin yaş ve yakın çevre özelliklerine uygun olması gerekir. Resimlerde vurgulanmak istenen kritik noktalar ışıklandırılabilir. Koyu renkli olabilir. Işıklandırma sağlanabilirse, resim daha da canlanmış olur. Resimler elle çizilebileceği gibi bilgisayarlarda da çizilebilir, bazen hazır programlardan önceden oluşturulmuş olan slaytlardan faydalanılabilir (Halis, 2004, S:60).

Pano: Pano'nun sert kumaştan zemini vardır ve genellikle tahtaya ya da sert bir yüzeye yerleştirilir. Resim, çizim, sembol vb. pano üzerine tutturulur. Yapımı ve kullanımı kolaydır. Öğrencilerin katılımını sağlaması açısından faydalıdır ve daha da önemlisi pano üzerine yapıştırılan materyaller kaldırılıp tekrar kullanılabilir (Barth ve Demirtaş, 1997, s.6.3).

2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde konuyla ilgili görülen araştırmalar konuya yakınlığına göre özetlenmiştir.

İşman (2002) "Sakarya İli Öğretmenlerinin Eğitim Teknolojileri Yönündeki Yeterlilikleri" konulu araştırmasında öğretmenlerin daha çok klasik ve ulaşılması kolay olan yazı tahtası, ders kitabı gibi materyalleri tercih ettiğini, bunun yanında öğretmenlerin yeni gelişen eğitim teknolojilerinden meselâ internet, arama motorları, bilgisayar teknolojileri vb.'lerinden haberdar olmadıklarını ve eğitim-öğretim ortamında kullanmadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Eğitim teknolojilerini eğitim düzeyi yüksek, görevde yeni, merkezi yerde çalışan ve 40 yaşın altında, erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere nazaran daha fazla kullandıkları ve tercih ettiklerini ortaya koymuştur.

Güneş (1993) "İlkokul Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Eğitim Teknolojisine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi" konulu araştırmasında: Dersin işlenişinde,

1. Öğretmen ve yöneticilerin plânlama konusunda yeterliliğe sahip oldukları,
2. Yürütme ve değerlendirme konusunda yeterli oldukları,
3. İlkeler konusunda öğretmenlerin orta derecede yeterliliğe sahip olduklarını

ortaya koymuştur.

Öğretmenlerce eğitim teknolojilerinin etkin kullanımı ile ilgili yapılması gerekenler şu şekilde özetlemiştir:

1. Hizmet içi eğitim kursları düzenlenmelidir.
2. Eğitim Fakültelerinin programında eğitim teknolojisi dersi yer almalıdır.
3. Konuyla ilgili araştırmalar çoğaltılmalıdır.
4. Öğretmen ve yöneticileri hizmet içinde yetiştirmek amacıyla yapılan seminer ve kursların; yapılan araştırmaların sonuçlarına göre plânlanmasında yarar vardır.

5. Öğretmen el kitapları hazırlanmalıdır.
6. Eğitim teknoloji merkezleri kurulmalıdır.

Seven (2001) "İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" adlı araştırmasında Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullanılan materyalin ders kitapları olduğunu bunun dışında çok fazla teknolojik materyal kullanılmadığını bu yüzden de ders kitaplarının iyi hazırlanması gerektiğini ortaya koymuştur.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında öğretmen ve öğrencilerin işaret ettikleri sorunları:

1. Fiziksel olarak yetersiz oldukları,
2. İçerik olarak kitapların programla uygunluk ve ön koşul ilkesine uyduğu,
3. Değerlendirme sorularının bilgi basamağı ile sınırlı olduğu, uygulama ve kavrama basamağını da içine alması gerektiği,

Yapılması gerekenler ise;

1. Ders kitaplarının kağıt ve kapak kalitesi artırılmalıdır.
2. Sosyal Bilgiler ders kitapları ilgi çekici olmalıdır.
3. Gezi-gözlem, deney'e ve günlük hayattan yeterli örneğe yer verilmelidir.
4. Kitaplar öğrencilerin gelişim özelliklerine göre hazırlanmalıdır.
5. Ders kitaplarında hangi konuda hangi materyalin kullanılması gerektiği belirtilmeli hatta açıklanmalıdır.
6. Sosyal bilgiler alanında yeni gelişmeleri dikkate almalı ve öğrencilerin de yeni gelişmeleri takip edebilmesini teşvik etmelidir.
7. Değerlendirme sorularında taksanomi basamaklarının her birine yer verilmelidir.

8. Ders kitapları eğitimde yegane materyal olmaktan kurtarılmalı, teknolojinin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan bilgisayar, slayt, compaq disc, video vb. materyallerinde eğitimde yaygın kullanılması sağlanmalı hatta ders kitapları, bunların kullanımı ile ilgili konulara göre rehberlik bilgileri verilmelidir.

Otluoğlu (2001) "İlköğretim Okulu 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yazılı Edebiyat Ürünlerini Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazanmaya Etkisi" adlı yüksek lisans tezinde yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanılmasının bilişsel yeterlilikleri kazanmaya anlamlı bir düzeyde katkısı yoktur. Fakat duyuşsal davranış özelliklerin kazanmaya etkisi vardır. Yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler öğretiminde, öğrenciler klasik öğretim yöntemine göre; hoşlanma, farkına varma, ilgi çekme, istek duyma, kendini daha rahat hissetme, kişiliğine katma, anlama/anlatma, hatırlama, zihinde canlandırabilme, öğrendikleri ile bağ kurma gibi duyuşsal davranış özelliklerini ve bilişsel yeterlilikler bakımından kendilerini daha da yetkinleşmiş görmektedir.

Tüý (2003) "Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğretim Teknolojilerinin Sistematik Kullanımına İlişkin Davranışlarının İncelenmesi" adlı makalesinde, MEGP kapsamındaki MLO'nda öğretmenlik nitelikleri ve sınıf mevcutları ile ilgili hususlarda hedeflenen amaçlara ulaşılmadığını saptamıştır. Bu durum, öğretim teknolojilerinin sistematik bir biçimde kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretmenlerin eğitim teknolojisi alanında hizmet içi eğitim görmelerinde, sınıf mevcutlarının standartlara uygun (30 kişi) hale getirilmesinde ve öğretmenlerin ders yüklerinin hafifletilmesinde yarar vardır. Çünkü, araştırmada bu özelliklere ve koşullara sahip olan öğretmenlerin eğitim teknolojilerini kullanma düzeyleri diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır.

Öğretmenler teknoloji kullanımı konusunda kendilerine danışmanlık yapabilecek uzmanlara ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Yapılan araştırmada öğretmenlerin kişisel özelliklerinin öğretim materyallerinin kullanımı ile ilgili davranışlarını etkileyip etkilemediğine bakıldığında; kadın öğretmenlerin, lisans düzeyinde öğrenim görenlerin, materyallere dair eğitim alanların, sınıf mevcutları 10-30 arasında olanların, Anadolu Liseleri ve Anadolu Öğretmen Liselerinde görev yapanların, diğerlerine göre oranlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yöntem, ortam ve materyalleri dersten önce seçtiğini belirten

öğretmenler materyallerin; hedeflere uygun olmasına, motivasyonu sağlıyor olmasına, farklı öğrencilere hitap edebilme özelliğine ve materyallerde kullanılan dile dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada, öğretmenlerin çoğunun güdüleme, pekiştirme, tekrar, geri bildirim gibi eğitim durumlarına yer verdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin özelliklerine uygun yöntem, ortam ve materyal sağlama, gerektiğinde ilave materyaller temin etme gibi çalışmaları öğretmenlerin üçte ikisinin yapmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlere bu konuda uzman desteği sağlanabilirliğini ifade etmektedir.

Apay ve Şimşek (1996) "Modern Öğretmen Yetiştirmede Geliştirme ve İlerlemeler Sempozyum 96 Ankara Programı"nda ilim ve teknolojiye meydana gelen gelişmelerin bütün meslek sahalarında olduğu gibi eğitim alanlarında da uygulanması ve eğitim sürecine dahil edilmesi gerektiği, öğretmenlerin materyalleri derste nasıl kullanılacağını ne meslek öncesi eğitimde, ne de mesleğini icra ederken görme fırsatı yakalayamadığı ifade edilmiştir.

- Eğitim fakültelerinde "Derste eğitim teknolojisinin kullanımı ve ders materyalleri üretme" dersi konulmalı,

- Örnek ders izleme yapılması ve böylece izleyici öğretmenin, kendisi ile izlediği öğretmenin ortaya koyduğu davranışları kıyaslayarak daha iyiyi bulma ve eksikliklerini görüp tamamlamasına imkan verilmesi,

- Hizmet içi eğitim kursları bizzat uygulama yapılabilmesi için öğretim yılı içerisinde yapılmalı,

-Her zaman bilgi tazelemenin ve yeni bilgilere sahip olmanın öğretmen için vazgeçilmez hedef olması,

- Araştıran, kendisini yenileyen ve geliştiren öğretmenin fark edilmesi ve mutlaka farklı bir değerlendirmeye tabi tutulması,

- Bu konudaki eksikliklerin giderilmesi için uygulama çalışmalarına da yer verilmesi, hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması tavsiye edilmiştir.

Kabapınar (2002) "İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Öğretim Materyalleri Açısından Türkiye ve İngiltere Örnekleri" adlı makalesinde; iki ülke açısından incelemeler yapmış ve sonuç olarak Türkiye'de ders kitaplarının olması gerekeni verdiği bunun yanında farklılıkların,

ayrılıkların ve zıtlıkların yok sayıldığını belirtmiştir. Bunun da öğrenmede düşünsel çatışma ve farklılığın yerini kabullenme ve ezbere bırakacağını belirtmiştir.

İngiliz eğitim sistemi ise bireye Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersinde verilmesi gerekenleri onlar için hazırlanmış öyküler ve bu öykülerin analizleri aracılığıyla kazandırmaya çalışmaktadır. Çocuğun yaş kuşağı ve gereksinimleri ile bağlantılı olarak seçilen öykülerde, sosyal yaşamda yer alan olay, olgu ve kavramlar, zıtlık ve farklılıkları ile birlikte yer almaktadır. Pek çok soyut kavram somutlaştırılarak verilmektedir. Bu da öğrencinin hak ve sorumluluklarının bilincinde, düşünebilen, tartışabilen, farklı bakış açılarına karşı hoşgörülü, bireysel/toplumsal farklılıklara saygılı, eleştiriye açık bir birey olabilmesini sağlayabilecek, deneyim dünyası oluşmasına katkıda bulunacaktır.

Türkiye örneğinde öğretmenler bilgiyi sunan ve olması gerekeni söyleyen durumda iken, İngiltere örneğinde öğretmen örnek olay yönetimi ile öğrencileri yönlendirerek öğrenci merkezli bir eğitim gerçekleştirmektedir.

Gürkan, Duman, Güneysu, Yalın, Oklun, Bıkmaz, Öztürk, Çakıroğlu, Topçu, Gülderé (2004) “Öğretmen Yeterliği Taslağında Yer Alan Yeterlilik Alanları” adlı çalışmalarında öğretmen yeterliliklerini şu şekilde sınıflandırmışlardır:

- Kişisel ve meslekî değerler- Meslekî Gelişim Alt Yeterlilik Alanları
- Öğrenciyi Tanıma Genel Yeterlilik Alanı
- Öğrenme ve Öğretme Süreci Genel Yeterlilik Alanı
- Öğrenmeyi ve Gelişimi İzleme ve Değerlendirme Genel Yeterlilik Alanı
- Okul, Aile ve Toplum İlişkileri Genel Yeterlilik Alanı
- Program ve İçerik Bilgisi Genel Yeterlilik Alanı

Öğrenme ve öğretme süreci genel yeterlilikleri alanında bir alt yeterlilik olarak materyal hazırlama verilmiş ve şöyle açıklanmıştır:

Öğretmen sahip olduğu olanakları verimli kullanarak ve öğrencilerinin ihtiyaçlarını dikkate alarak öğretim materyallerini hazırlayabilmelidir. Materyalleri hazırlarken teknolojik ve çevresel olanaklardan yararlanabilmeli ve içeriğin sunumunu kolaylaştırıcı olmasına dikkat etmelidir.

- Gereğinde çalışma yapıları hazırlar.

- Materyalleri hazırlarken ve seçerken bireysel farklılıkları dikkate alır.
- Materyal hazırlamada bilgisayar ve diğer teknolojik materyallerden yararlanır.
- Öğretme öğrenme sürecinde materyaller hazırlarken öğrenci görüşlerini de dikkate alarak materyal hazırlar.
- Materyal hazırlarken kullanışı ve ekonomik olmasına dikkat eder.
- Hazırlanan materyalin öğrenilecek içeriğe uygun olmasına dikkat eder.
- Materyal hazırlarken çevre olanaklarından yararlanır.
- Hazırlanan materyalin içeriğin sunumunu kolaylaştırıcı olmasına dikkat eder.
- Teknolojik ortamlardaki (veri tabanları, çevrim içi kaynaklar vb.) öğretme-öğrenme ile ilgili kaynaklara ulaşır, bunları doğruluk ve uygunlukları açısından değerlendirir.

Sferoğlu (2004) “Öğretmen Yeterlilikleri ve Meslekî Gelişim” adlı çalışmasında bir toplumun gelişmesinin yetişmiş insan gücüyle olacağı ve yetişmiş insan gücünü sağlayacak kurumların da okullar olduğunu belirtmiştir. Bir okulun iyi olabilmesi de büyük ölçüde öğretmenler tarafından verilen eğitimin kalitesine bağlıdır. Öğretmenin meslekî açıdan gelişmişlik düzeyi, sunacağı eğitimin kalitesinin önemli bir belirleyicisidir.

MEB’nce belirlenen “Eğitime-Öğretme Yeterlilikleri”nde öğretmenlerde bulunması beklenen özellikler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Nitelikli bir öğretmen sınıfında etkili öğrenmelerin gerçekleşmesi için öğrencilerinin özelliklerine uygun öğrenme yaşantıları sağlamaya çalışır. Ancak öğretmenin öğrencilerinin özelliklerini tanıyabilmesi için de onların gelişim özelliklerini ve bu özelliklerin öğretme-öğrenme süreçlerinde nasıl dikkate alınması gerektiğini biliyor olması gerekir.

2. Etkili bir öğretmen yalnızca plân yapmakla kalmaz, aynı zamanda plânlamanın gerekliliğine de inanır ve bunun gereklerini yerine getirir.

3. Nitelikli bir öğretmen, iyi hazırlanmış bir öğretim materyalinin öğrenmeye etkisini bilir, farklı düzeylerdeki öğrencilere hitap edebilen, değişik özelliklere sahip materyalleri geliştirebilir ve bunları amacına uygun bir şekilde

kullanır.

4. Nitelikli bir öğretmen, öğrenmenin nasıl gerçekleştiği, öğrencilerin bilgiyi nasıl edindikleri, becerilerini nasıl kazandıkları ve etkili öğrenmelerin gerçekleşmesi için hangi yaklaşım, yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini bu yaklaşım-yöntem ve tekniklerin üstünlükleri ve sınırlılıklarını bilir.

5. Nitelikli bir öğretmen, öğrencilerin etkin bir şekilde öğrenme sürecine katılmalarını ve kendi öğrenmelerinde sorumluluk almalarını sağlar. Bunun gerçekleşmesi için de bireysel ve grup çalışmaları düzenler ve bunun bir gereği olarak öğrencilerin birbirleriyle etkileşim içinde olmalarını sağlar.

6. İyi bir öğretmen öğrencinin, beklenen davranışları ne derece kazandığını nasıl öğrendiğini ve aksamaların olduğu durumlarda ne gibi önlemler alınabileceğini bilir. Değerlendirmenin öğretim sürecinin vazgeçilmez bir parçası olduğunu ve farklı değerlendirme stratejilerini kullanmak gerektiğini bilir.

7. Nitelikli bir öğretmen, öğrencileri güdülemede, öğrenme ve çalışma alışkanlıkları kazandırmada ve meslek seçimine yönelik konularda onlara yardım için gerekli kaynak ve yöntemlerin neler olduğunu bilir.

8. Bütün öğrenciler temel becerilerinin geliştirilmiş olması onların birey olarak daha etkili olmalarına yardımcı olur. Bunun bilincinde olan nitelikli bir öğretmen de öğrencilerin temel becerilerini geliştirmek için gerekli önlemleri alır.

9. Bir öğretmen hangi alanda öğrenim görmüş olursa olsun mesleğe atandığında "Bcdensel, ruhsal ve zihinsel özellikler açısından" değişik özelliklere sahip öğrencilerle karşılaşabilir. Nitelikli bir öğretmen bu tür eğitime gereksinim duyan öğrencilere, onların özelliklerine uygun özel eğitim olanakları ve fırsatlarını sunma konusunda gerekli donanıma sahiptir. Bu bağlamda, öğrenmede özel eğitimi gerektiren alanları ve öğrenci özelliklerinin öğrenme ve performanslarını nasıl etkilediğini bilir ve öğretim etkinliklerini buna uygun bir şekilde tasarlar.

10. Okulun, çevrenin her türlü ihtiyacını karşılayan bir toplumsal kurum olduğu gerçeğinden hareketle öğretmenlerin görevlerinin yalnızca örgün eğitimle sınırlı olmadığı söylenebilir. Bu çevrede, nitelikli bir öğretmen, yetişkinlerin nasıl öğrendiklerini bilir ve onların kişisel ve mesleki gelişimlerini destekleyecek ortamları yaratma konusunda gerekli donanıma sahiptir.

11. Öğrenim sürecini daha verimli kılmanın yolunun okul yönetimiyle yakın bir işbirliği içinde bulunmaktan geçtiğini her öğretmenin bilmesi gerekir. Etkili bir öğretmen de bunun gereklerini yerine getirir ve ders dışı etkinlikleri plânlar, yönetir ve değerlendirir.

12. İyi bir öğretmen, mesleki ve kişisel açılardan kendisini sürekli olarak geliştirir, kendisini geliştirmeye ilgili fırsatları ve olanakları araştırır ve değerlendirir.

13. Öğretmenden okulun işleyişiyle ilgili görüş ve öneriler geliştirmesi, okulun sorunlarına ilgi duyması beklenir. Bu amaçla nitelikli bir öğretmen, eğitim sisteminin ve okul örgütünün yapısı ve işleyişini bilir.

14. Öğrenme süreçlerinde harcanan çabalara boşa gitmemesi için bir öğretmenin öğrencilerin bireysel gelişimleriyle yakından ilgilenmesi gerekir. Bu amaçla nitelikli bir öğretmen: veli ve diğer ilgili kişilerle işbirliği yapmanın önemini bilir.

Bu niteliklerin hepsi her öğretmende aynı düzeyde olmayabilir. Hizmet içi eğitimle de bazı özellikler kazandırılmayabilir. Bu durumda farklı yeteneklere sahip öğretmenler birbirlerini eğitmelidir.

Yine eğitim teknolojileri kullanımı konusunda öğretmenlerin teknoloji okur yazarı olmaları gerektiği belirtilmiştir. Bunun için de öğretmenlere öğrendiklerini uygulama fırsatları sağlanabilir.

Gündüz ve Odabaşı (2004). “Bilgi Çağında Öğretmen Adaylarının Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi” adlı çalışmalarında öğretmen niteliklerinin günümüz şartları doğrultusunda değişmesi gerektiği belirtilmiştir. Günümüzde öğretmenlerden hem teknolojiyi kullanma becerileri göstermeleri hem de çağdaş eğitimin gereksinimi olan teknolojiyi öğrenme ortamları ile bütünleştirebilmeleri beklenmektedir. Türkiye’de Eğitim Fakültelerinde “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme” dersiyle, öğretmen adaylarının teknolojiyi dersleriyle bütünleştirmelerine yardımcı olmak hedeflenmiş olduğu bu yüzden dersin 2 saat teorik, 2 saat uygulama olan içeriğinin plânlı bir şekilde yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.19).

Nitel araştırmanın en çok karşımıza çıkan altı özelliği vardır:

1. Doğal ortama duyarlılık,
2. Araştırmacının katılımcı rolü,
3. Bütüncül yaklaşım,
4. Algıların ortaya konması,
5. Araştırma deseninde esneklik,
6. Tümevarımcı analiz. (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.21).

Nitel yöntemlerden en sık kullanılan görüşmedir. Görüşme yoluyla, deneyimler, fikirler, yorumlar ve zihinsel algılar gibi gözlenemeyen tutumları algılamaya alışırsınız.

Nitel araştırmada görüşme tekniğinin temel amacı, araştırmaya gözlem veya doküman analizi ile elde edilmesi mümkün olmayan verileri toplamak için fırsat sunmaktır (Saban, 2001, s.49).

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi, kullanılmıştır.

Açık uçlu görüşme yöntemi, "... dikkatlice yazılmış ve belirli bir sıraya konmuş bir dizi sorudan oluşur ve her görüşülen bireye bu sorular aynı tarzda ve sırada sorulur."(Patton, 1987, s.112 aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.96).

Nitel araştırmada çoğunlukla üç tür veri toplanır: çevresel veri, süreçle ilgili veriler ve algılar. Çevresel veriler, araştırmanın yer aldığı sosyal, psikolojik, kültürel, demografik ve fiziksel özelliklere ilişkindir. Bu tür veriler sürece ve algılara ilişkin verilere temel teşkil eder ve diğer ortamlarla karşılaştırma olanağı yaratır. Süreçle ilgili veriler, araştırma süresince neler olup bittiği ve bu olanların araştırma grubunu nasıl etkilediğine ilişkindir. Algılara ilişkin veriler ise, araştırma grubunun süreç hakkında

düşündüklerine ilişkindir (LeCompte ve Goetz, 1984 aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.19).

Araştırma ile, Konya İli Meram İlçesi 4. ve 5. sınıflar Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde öğretmenlerin materyalleri kullanımına ilişkin var olan durumları ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Konya ilinin Meram ilçesine bağlı bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İlköğretim okullarında görev yapan 4. 5. Sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır.

Çalışma evreninin genişliği sebebiyle örnekleme gidilmiştir. Konya İli, Meram İlçesinde bulunan tüm İlköğretim Okullarında görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerine ulaşmak zaman ve mali imkanlar nedeniyle mümkün olmadıktan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemiyle İlköğretim okulları seçilmiştir. Örneklem grubunu Konya İli, Meram İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 3 resmi ilköğretim okulunda görev yapan toplam 26 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun 13 tanesini 4. sınıf, 13 tanesini 5. sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Tablo 4: Araştırma Okullarındaki Öğretmen Dağılımı

OKULLAR	ÖĞRETMENLER	
	4.SINIF	5.SINIF
MERAM AYŞE SÖNMEZ İLKÖĞRETİM OKULU	5	5
TEOMAN BİLGE İLKÖĞRETİM OKULU	3	3
ŞEKER İLKÖĞRETİM OKULU	5	5

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler bir yıllık süre içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bütün bilgiler aşağıdaki veri toplama tekniği vasıtasıyla elde edilmiştir.

c. Görüşme: Görüşmeler Tablo: 4'teki verilen okullarda görev yapan 4. ve 5. sınıfları okutan Sınıf Öğretmenleri ile yapılmıştır (Görüşme formu için bkz. Ek: 1 ve örnek görüşmeler için bkz. Ek: 2-3).

3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Görüşmelere başlamadan önce ilgili literatür araştırması yapılmış ve konuyla ilgili kaynaklar taranmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda uzman görüşü de alınarak görüşme soruları hazırlanmıştır.

Görüşme soruları önceden örnekleme girmeyen fakat benzer özellikler taşıyan sınıf öğretmenleriyle birlikte incelenmiş ve uygulanmıştır.

Görüşmeye başlamadan önce, yapılan çalışmanın amacı ve konusu hakkında öğretmenler bilgilendirildiler. Görüşme sürecinde söylediklerinin gizli tutulacağı ve araştırmada isim kullanılmayacağı belirtildi. görüşme için daha önceden belirlenen sorular sorularak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler rahat bir ortamda sorunsuz olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonuçları betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

“Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde, amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s. 158, 159).

İlk aşamada, araştırma sorularından, araştırmanın kuramsal çerçevesinde ve görüşmelerde yer alan boyutlardan hareketle analiz için bir çerçeve oluşturulmuştur. Problemler ve alt problemler yoluyla belirlenen kategoriler açısından veriler işlenmiştir. Öncelikle görüşmeler yoluyla elde edilen veriler oluşturulmuş ve düzenlenmiştir. Verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde ele alınmasına çalışılmıştır. Bulgular, arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak ve açıklayıcı sonuçlara ulaşmak amacıyla incelenmiştir. Görüşmelerde doğrudan sorular yöneltilmiş ve cevaplar not edilmiştir. Bu noktada durumu netleştirmek üzere doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Görüşmeler neticesinde elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde materyal kullanımı konusunda öğretmenlerle yapılan görüşme verileri ve verilere dayalı bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Bulgular alt problemler dahilinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 5: Öğretmenlerin Özelliklerine Göre Dağılımı

Öğretmenler		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	f
Cinsiyet	Bayan			X	X	X	X		X			X	X	X			X	X	X	X	X					X		14
	Erkek	X	X					X		X	X				X	X						X	X	X	X	X	X	12
Okuttuğu Sınıf	4. Sınıf	X		X		X				X	X			X	X	X		X				X	X	X		X		13
	5.Sınıf		X	X	X		X	X	X			X	X				X		X	X	X				X		X	13
Hizmet Yılı	10 Yıddan az		X	X	X				X			X	X			X	X	X	X		X							11
	10 Yıddan fazla	X				X	X	X		X	X			X	X					X		X	X	X	X	X	X	15
Sınıf Mevcudu	30'dan fazla	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	24
	30 ve 30'dan az							X							X												2	
Mezun Olduğu Okul	Eğitim Fakültesi			X	X	X		X	X				X			X										X		8
	2 Yıllık Eğitim Yılına Okulu	X													X							X	X	X		X	6	
	Akdeniz (Fen edebiyat 06)		X				X			X	X	X		X		X		X	X	X	X				X		12	

4.1. Sosyal Bilgiler Dersinin İçeriği ve Sosyal Bilgilerde Kullanılabilecek Materyaller

Hayatın içinde yer alan pek çok materyal Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde kullanılabilir. Bu materyaller bir kurum ve o kurumda yapılanlar vb. de olabilir.

Sosyal Bilgiler dersi iyi bir vatandaş ve iyi bir birey olabilmek için öğrencilerin etkili bir şekilde eğitildiği mihver derslerden biridir.

Öğrenciler bu derste birtakım bilgileri ezberlemekten ziyade olayları kavraması, yorumlar yapması ve önerilerde bulunması önemlidir.

Görsel destekli anlatımlar, işitsel anlatımlardan daha etkili ve kalıcı olur. Öğretmenler tarih konularını anlatırken tarihin tekrar edilememesinden dolayı anlatımda güçlük yaşamaktadırlar.

Örnek: "Zaman zaman tarihi konularla ilgili yeterli materyal bulunmayabiliyor. Bunun için okullarda bulunan kütüphaneler tarih konuları ile ilgili yayınlarla zenginleştirilmelidir" (2. öğretmen).

Sosyal Bilgiler dersi için en etkili materyallerden biri de çevredir. Gezi-gözlem ve incelemeler yapılarak konular somutlaştırılıp kalıcı öğrenmeler sağlanabilir. Örnek verecek olursak 4.sınıf "İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım" ünitesi konuları işlenirken yeryüzü şekillerinden çevrede bulunanlara geziler düzenlenebilir (Ova,dağ,plâto vb.).

Yapılan çalışmada öğretmenlere Sosyal Bilgiler konuları ile öğrencileri herhangi bir geziye götürüp götürmedikleri sorulmuştur.

Tablo 6: Düzenlenen Gezilerin Yerlerine Göre Dağılımı

GEZİ YERLERİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	24	23	24	25	26	Toplam
Müze			X	X			X			X		X	X			X	X				X	X	X	X	X	X	14
Kurum ve Kuruluşlar				X																							1
Çevre-Gezisi (Irmak, Nehir, Dağ, Ova)					X					X																	2
Tarihi Yerler										X										X	X	X				X	5
Resim Sergisi (Çanakkale Resim Sergisi)			X	X																							2
Çevre İl ve İlçelere						X	X																				2
TOPLAM	-	-	2	-	4	-	1	2	-	2	1	-	1	1	-	1	1	-	-	1	2	2	1	1	1	2	

Örnek: “Ben öğrencilerin farklı yerler görerek ufkunun gelişeceği düşüncesindeyim. Bizim okulumuz her yıl farklı yerlere geziler düzenlemektedir. Okulumuzda bulunan izci ekibinin gezi organizasyonlarında payı büyüktür. Öğrencilerimi Konya’da bulunan müzelere götürdüm. Konya müze bakımından zengin illerimiz arasındadır. Çevre illerde de farklı yerlere geziler düzenledik. Çatalhöyük’e, Anıtkabir bunlardan bazıları. Bu öğretim yılında da Çanakkale’ye götürmeyi plânlıyoruz. Böylece anlattığımız konuların kalıcılığının sağlanacağı ve öğrenciler de araştırmaya yönelteceği düşüncesindeyim” (24.öğretmen).

Örnek: “Sosyal Bilgiler ders konuları ile ilgili olarak öğrencileri müzelere götürdüm. “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesi konuları işlenirken müzede ki eserlerden örnek verebiliyoruz. Müze gezileri dışında gezilere götürmedim. Konuları yetiştirmekte zorlanıyorum” (18.öğretmen).

Öğretmenlerin en fazla gezi için müzeleri tercih ettikleri görülmüştür. Gitme sebepleri:

- Müze gezisini bir alışkanlık haline gelmiş olması,

- Resmi yazılarla gündeme getirilmesi (Müzeler haftası vb.),
- Maliyetinin düşük olması,
- Tarihi kalıntı ve eserleri öğrencilere somut bir şekilde gösterme isteği şeklindedir.

Örnek: "Gezilere götürmek istemiyorum. Gereksiz ve baş ağrıtıcı ve abartılı işlemler yorucu olmaktadır" (2. öğretmen).

Örnek: "Sosyal Bilgiler dersi konularıyla ilgili öğrencilerimi herhangi bir geziye götürmedim. Ulaşım, izin işlemleri ve çevrenin sosyo ekonomik seviyesi götürmememde etkili olmuştur" (3. öğretmen).

Çağdaş, öğrenci merkezli, ezberden uzak bir eğitim gerçekleştirme sürecinde sorumluluğun büyük bir çoğunluğunu öğretmenler üstlenmektedir. Onlar günümüz eğitim sisteminde anlatandan, ziyade yol gösterici yani rehber olmalıdır. Bunu da ancak öğrencilerini düşünmeye, araştırmaya sevk ederek gerçekleştirebilir. Bu bağlamda materyal kullanamama gerekçelerini azaltmalı ve her türlü çevreyi eğitim içine girdirmelidir. Sosyal Bilgilerin bireyin iyi ve etkili bir vatandaş olarak topluma uyumunu sağlamak olan amacı da bu şekilde görülmektedir.

Örnek: "Kurtuluş Savaşı konusu içerisinde yapılabilecek bir Çanakkale gezisi, Meclisin açılması, demokrasi, Cumhuriyet konularının anlatımı sırasında yapılabilecek bir Ankara gezisi, ilk yerleşim yerleri ve tarih çağlarının anlatımı sırasında yapılabilecek bir (Küllepe) Kayseri gezisi, Osmanlı Devleti'nin başkentleri gezisi... vb. bu tür gezileri gerçekleştirebilmek için; ulaşım, para, konaklama, yemek, zaman... vb. pek çok etkinliği önceden plânlamak ve gerçekleştirmek gerekmektedir. Bu da öğretmene artı bir zaman gerektirmektedir" (5. öğretmen).

Öğretmenler genel olarak gezi-gözlem-inceleme yapmayı tercih etmemektedir. Gitmeme sebepleri:

- Bu tür çalışmaların yorucu olması,
- Bürokratik işlemler,
- Zaman alması,
- Öğretmenlerin bakış açısı,
- Ailelerin ve idarenin bakışı,

- Öğretmenlerin kendilerini yetersiz hissetmeleri,
- Öğrencilerin maddi imkanlarının yetersiz oluşu,
- Ulaşım sorunu olması, şeklindedir.

Türkiye şartları ve öğrenci sayısı düşünüldüğünde aynı sınıflarda okuyan öğrencilerin aynı zamanda aynı konuyu işledikleri, bunun neticesinde de aynı geziyi aynı tarihte gerçekleştirme olasılıklarının yüksek olduğu göz ardı edilmemelidir. Aynı anda pek çok kişinin gezi yerinde bulunması gezinin kalitesini düşürmekte amacın yerine tam anlamıyla getirilmemesine neden olduğu tespit edilmiştir. Örnek verecek olur isek, müzeler haftası dolayısıyla il veya ilçe genelindeki öğrencilerin aynı anda müze ziyaretleri sırasında, kalabalık nedeniyle izdiham yaşanmakta, öğrencilerle diyalog kurmakta zorlanmak gibi bir çok sorun ortaya çıkmaktadır.

Gerçek hayattan seçilmiş nesnelerin ya da modellerin öğretimde materyal olarak kullanılması, öğrencilerin gerçek dünyayı anlamalarına yardım edebilecek en etkili yöntemler arasında yer alır. Özellikle ilköğretim öğrencileri düşünüldüğünde onların bu dönemde somut nesne ve olayları kavramalarının daha kolay olduğu unutulmamalıdır.

Örneğin Sosyal Bilgiler dersinde, yönetim konusu işlenirken, yöneticilerin görevlerinin tek tek okunması yerine; yöneticilerden birinin sınıfa davet edilmesi; konu olan kişiyle yüz yüze iletişim kurması, öğrencinin hedef ve davranışı kazanmasını sağlayacaktır.

4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde En Fazla Kullanılan Materyaller

Tablo 7: Kullanılan Materyallerin Öğretmenlere Göre Dağılımı

Materyaller	ÖĞRETMENLER																										Toplam		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26			
Ders Kitabı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	26	
Harita	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	26	
Yerküre	X			X					X				X	X		X	X	X	X	X				X	X		X	13	
Tepegöz	X	X						X				X	X		X		X	X	X									9	
Yardımcı Kaynak Kitaplar				X												X								X				3	
Ünite Dergisi	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	25	
TV-VCD	X										X				X				X								X	X	6
Bilgisayar Projesiyon					X										X													2	
Tarih Şeridi																										X		1	
Pano (Ünite Köşesi)	X																											1	
Tahta	X																											1	

Yapılan çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullandıkları materyallerin başında ders kitabı, ikinci sırada harita ve üçüncü sırada ünite dergisi yer almaktadır.

Ders kitabı, eğitimde en çok kullanılan eğitim-öğretim materyalidir. Çünkü ders kitapları eğitim programlarına uygun olarak hazırlanmakta; amaçlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme sırasıyla yer almaktadır. Takip edilmesi ve öğrencilerin ödevlendirilmesi, kolay bulunabilir olması ve günümüzde bütün öğrencilerde bulunması gibi kriterler kullanılabilirliğini artırmaktadır.

Örnek: "Sosyal Bilgiler dersi içerisinde konulara göre okulumuzda bulunan materyallerden faydalanıyoruz. Bir sıralama yapacak olursak, 1.sırada ders kitabı yer almaktadır. Çünkü bütün öğrencilerde mevcut olduğundan kullanımı için özel bilgi veya beceri gerektirmiyor. 2. Sırada ise harita ve yer küre yer almaktadır. Taşınması ve sınıf içerisinde tüm öğrencilere aynı anda hitap etmesi bakımından sorun teşkil etmiyor. 3.sırada ise ünite dergisi yer almaktadır yine öğrencilerin çoğunluğunda bulunması

ayrı bir uğraş gerektirmediği gibi ödevlendirme konusunda da öğrencilere kaynak teşkil ediyor” (27. öğretmen).

4.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Edebî Ürünlerin Kullanılması.

Sosyal Bilgiler dersinde de diğer derslerde olduğu gibi materyallerin nasıl, nerede ve ne zaman kullanılacağını belirlemek önemlidir. Öğretmen diğer tüm alanlarda olduğu gibi materyallerin temini ve kullanımı konusunda da yeterli bilgiyle donanmış olması gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak edebî ürünlerden belli başlıları şunlardır: Efsaneler, destanlar, masallar, bilmeceler, atasözleri, halk hikayeleri, denemeler, makaleler, fıkralar, halk şiiirleri, belgeseller, biyografiler, şiiirler, öyküler, monografiler, tarihî romanlar, gezi yazıları, keşifler, söylevler, tiyatro eserleri, anılar, mektuplar.

Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin dersin işlenişi sırasında edebî ürünlerden şiiir, fıkra ve bulmacaya yer verdikleri bunun dışındaki edebî ürünleri kullanmadıkları tespit edilmiştir.

Örnek: “Sosyal Bilgiler dersinin anlatımında yazlı materyal olarak en çok ders kitabını kullanıyorum. Bunun dışında şiiir, fıkra ve zaman zaman bulmaca kullanımına yer veriyorum. Bunları da sık sık kullanmıyorum. Meslek yaşantım içerisinde efsane, makale, destan vb. materyalleri kullanmadım. Bunları bulabileceğim bir kaynağa sahip değilim” (30. öğretmen).

Yapılan görüşmeler neticesinde öğretmenlerimiz bu konuyla ilgili yeterli bilgi ve beceriyle donanmış olmadıkları, kendi alanlarıyla ilgili yayınların takibi, okunması ve incelenmesi konusunda gerekli çabaları sarf etmedikleri tespit edilmiştir (Bkz.Tablo:8).

Alanları ile ilgili takip ettikleri bir yayın olup olmadığı sorulmuştur. Alınan cevaplar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Takip Edilen Yayınların Öğretmenlere Göre Dağılımı

ÖĞRETMENLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	Toplam	
Alanında İlgili Takip Ettiği Bir Yayın Var.	X								X	X			X									X	X				6	
Alanında İlgili Takip Ettiği Bir Yayın Yok.	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X		X	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X	20

Takip edilen yayınların isimleri ise şu şekildedir: Eğitimbilim, Eğitim, Atlas, Bilim Teknik, Öğretmen Dünyası dergileri, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları ve Pegem yayınlarıdır.

Gelişmişliğin en önemli göstergelerinden biri de okuma oranıdır. Yapılan çalışmada 26 öğretmenden sadece 6 tanesi yani % 23'ü bir yayın takip ettiğini beyan etmiştir.

Buradan hareketle öğretmenlerin mesleğe bakışı, ihtiyaç duymaması, veya ihtiyaç duysa dahi temin etmekte gerekli çabayı sarfetmedikleri tespit edilmiştir.

Sebepleri:

- Yeni yayınlardan haberdar olmamaları,
- Maddi külfet getirmesi,
- Kendini yeterli hissetmeleri,
- İsteksiz oluşları,
- İnternet vasıtasıyla birçok bilgiye elektronik ortamda ulaşmaları vb. şeklindedir.

4.4. Okullarda Sosyal Bilgiler Dersi İçin Bulunan Materyaller:

Okullarda; harita, tepegöz, yer küre, televizyon, video, video kasetleri, ansiklopediler, bilgisayar, pusula, tarih şeritleri, modül kitapları, klavuzlar vb. materyaller mevcuttur.

Yapılan görüşmeler neticesinde okullarda bulunan materyallerin mevcut sınıf ve öğrenci sayısı açısından yetersiz olduğu görülmüştür. Örnek verecek olursak araştırma yapılan 1. okulda (araştırmacının sınıf öğretmeni olarak çalıştığı) 2000 öğrencinin

öğrenim gördüğü, bir tane TV, tv odası, iki tane tepegöz, bir tane vcd, bir tane video bulunduğu, ve materyallerin mevcut öğrenci sayısına oranla az olduğu tespit edilmiştir.

Örnek: "Okulumuzda pek çok materyal bulunmaktadır. Öğrenci çokluğu nedeniyle okulumuz iki devre yapılmaktadır. Sabahçı ve öğleci. Aynı anda 18 sınıf ders işlemekteyiz. Okulda bir tane tv odası var. Okulda aracın bulunması dışında sayıca da yeterli olması gerekmektedir. Haritalarımız çeşit bakımından sınırlıdır. Okulda video ve video kasetleri var fakat sağlıklı değil. Kasetlerde görüntü var, ses düzeni bozuk. Materyaller sınıf içerisinde etkin kullanılmıyor. Çünkü sınıfların fiziki yapısı uygun değil. Tv odası bodrumda, karanlık bir yerde ve soğuk" (3. öğretmen).

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde okulların kalabalık olduğu, materyaller bakımından yeterli donanımına sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

4.5. Öğretmenlerin Materyal Kullanımını Etkileyen Faktörler

Öğretmenler sınıf içerisinde bulunan materyal kullanmakta zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi için Tarih Şeridi, Ünite Kөşesi, Türkiye Haritası ve Tahta bulunduğu, bu materyalleri diğer bütün derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de kullandıklarını belirtmişlerdir.

Okuldaki öğrenci sayısının fazla ve aynı şubeden birden fazla bulunması tepegöz, vcd, tv,video, bilgisayar, projeksiyon gibi materyallerin kullanımını etkilediği, öğretmenlerin çoğunun bazı materyallerin kullanımı konusunda yeterli bilgi ve donanımına sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde teknolojik materyallere uyum sağlamada ve etkili kullanımı konusunda eksikleri olduğunu ifade etmişlerdir.

Örnek: "Materyal kullanımı konusunda kendimi yeterli bulmuyorum. Bugüne kadar tahta, pano, harita gibi materyalleri kullanırken, günümüzde vcd, bilgisayar, projeksiyon gibi teknolojik materyaller kullanılmaktadır. 17. yılını çalışan bir öğretmen olarak alışkanlıkları bırakıp hiç kullanmadığınız ve kullanımı konusunda yeterli bilgiye ve eğitime sahip olmadığım materyallerin kullanılmasında zorlanıyorum, ayrıca gelişen teknolojiye de ayak uydurmak gerektiğini düşünüyorum. Örnek verecek olursam İlimiz ve Bölgemizde İklim ve Doğal Bitki Örtüsü konusunu öğrencilerime anlatır iken vcd'lerden ve bilgisayardan yararlanarak grafik ve tanıtımları sunularla yapmak isterdim" (16. öğretmen).

Örnek: "Materyal kullanımı konusunda kendimce yeterli olduğuma inanmıyorum. Çünkü bu dalda yoğun bir tecrübem yok." (13. öğretmen).

Materyallerin kullanımı konusunda ihtiyaç halinde öğretmenlerden ya da idareden yardım almaktadırlar. Öğretmenlerin bir kısmı bir yardımcı olmasının iyi olacağını söylerken bir kısmı da buna gerek olmadığını bunun öğrenci üzerindeki etkilerinin azalmasına neden olabileceğini ifade ettiler.

Örnek: "Materyal kullanırken başka bir görevli olmasına gerek yok. Çünkü görevli olduğu zaman öğrenciler üzerindeki etkimiz ve inandırıcılığımız kaybolur" (2. öğretmen).

Yapılan görüşmeler neticesinde öğretmenlerin rahat bir şekilde işlerini yürütmeye, iş garantisinin oluşu, seviye tespit sınavlarına tabii olunmaması, öğretmenler arasında yeterli bilgi beceriye sahip öğretmenle, sahip olmayan öğretmenler arasında herhangi bir farklılığın olmaması, ödüllendirmenin yeterli olmayışı, gibi sebeplerin, mesleki gelişimlerini ihmal etmelerine neden olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmede bu konularla ilgili kendilerinde gördükleri eksikleri nasıl giderdikleri sorulduğunda sadece bir bilene danışmak olduğu görülmektedir. Bazıları ise kullanım kılavuzlarını okuduklarını onların da çok karışık olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında okulda bulunan kaynak kitaplardan, öğretmenlerin çoğunun haberi dahi olmadığı tespit edilmiştir.

Örnek: Materyal kullanımı konusunda 26. yılını çalışan bir sınıf öğretmeni ise "Eski fen bilgisi dolaplarında bulunan kılavuz kitaplarından başka kitap okumadım" demiştir.

Materyal açısından okulun imkanlarının yetersiz oluşu ve öğretmenlerin konuya yabancı olması, programı yetiştirme kaygısı içinde bulunmaları, konuların genelde soyut olması, sınavlara yönelik test çalışmaları, öğretmenleri materyalleri daha az kullanılmaya yöneltmektedir.

Sınıflarda bulunan tarih şeritlerinin yönetmelik gereği zorunlu olmasından dolayı olduğu ve etkin bir şekilde kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin materyal kullanım becerisinde en çok öne sürdükleri gerekçelerden biride sınıfların çok kalabalık oluşudur. Öğrenci sayısının fazlalığı, zaman yönünden kısıtlamalara yol açmaktadır.

Örnek: "Sınıf mevcutları kalabalık olduğundan sınıf gruplara ayrılıyor ve

materyaller gruplar halinde inceleniyor bu da verim ve zaman açısından kayıplara neden oluyor” (21. öğretmen).

Öğretmenlerin yetiştirmek zorunda oldukları program önlerine bir set gibi çıkmaktadır. Bu nedenle daha az materyal kullanmalarına, daha fazla ders kitabı ve düz anlatım yöntemini tercih etmelerine neden olmaktadır. Örnek verecek olursak 5-6 haftada işlenen “İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin konuları düşünüldüğünde sürenin yetersiz olduğu ve bu durumda gezi programlarının yapılmadığı gözlenmiştir (Bkz.Tablo:1).

4.6. Materyal Kullanımı ve Plânlama

Öğretimin plânlanması başarının anahtarıdır. İyi hazırlanan plânlar gelişmişliği önlediği gibi zamandan da tasarruf sağlar. Plânlamadan yoksun bir öğretimde başarı şansa bırakıldığı için genellikle düşüktür.

Öğretmen plânlamaya başlamadan önce kendisine Niçin, Ne ile, Nasıl ve Ne Kadar? sorularını sormalıdır. Bu soruları açacak olursak:

- Niçin sorusu aynı zamanda öğrenciler neler öğrenmeli, hangi davranış değişiklikleri gerçekleştirmeli sorusu anlamına gelir ki bu soruların cevaplandırılması ile hedef ve davranışlar ortaya konulur.
- Belirlenen hedef ve davranışlar ne ile, hangi içerikle verilmeli soruları ile öğretme-öğrenme etkinlikleri kısmı açık ve anlaşılır biçimde ortaya konulur.
- Plânlanan davranış değişikliği nasıl bir yöntem ve materyalle, kaynaklarla sunulmalı sorusunun cevaplandırılması ise içeriğin ortaya konmasını sağlar.
- Sonunda belirlenen hedef ve davranışlara ulaşıp ulaşılmadığının tespit edilmesi; değerlendirme soruları ile ortaya konulur.

Öğretmenler derse her zaman günlük plânlarını yaparak geldiklerini belirtirken bunun bir zorunluluktan kaynaklandığını, bazen de yapmış olmak için yaptıklarını belirtmişlerdir. Yıllık plânların yerini ünitelendirilmiş yıllık plânların almasının plân yapma yükünü azalttığını ve işlerinin biraz olsun kolaylaştığını söylemişlerdir.

Plânlamada günümüzde bilgisayarların kullanılması bilginin paylaşılması ve yardımlaşma açısından önemlidir. Öğretmenler internetten uygun siteleri bularak, bu sitelerden günlük plânlarını hazırlamaktadırlar. Görüşmeler neticesinde öğretmenlerin internetten aldıkları günlük ders plânlarını değişiklik yapmadan aynen kullandıkları tespit edilmiştir (Bkz.Ek:3 Plân örneği).

4.6.1. Plânlamada Yer Alan Materyalleri Belirleme Kriterleri

a. Okulda Bulunma

Plânlamada materyal kısmının mutlaka olduğu, okulda bulunan ve dersin hedef ve davranışlarına uygun olanlarının plânlama içerisinde yer aldığı ve kullanıldığı öğretmenlerce dile getirilmiştir.

Örnek: "Okulumuzda tepegöz, projeksiyon, tv, vcd, video, yerküre ve haritalar bulunmaktadır. Plânlama yaparken okulda bulunan materyalleri yazmaya dikkate ederim. Bazen materyalleri plânlamada belirttiğimiz halde 15 sınıftan bazılarının aynı anda ders işliyor olması halinde tv odasının, harita vb. materyallerin aynı anda kullanılması mümkün olmamaktadır." (6.Öğretmen).

Plânlama yapmanın amacı, öğretimi daha etkin hale getirip verimi artırmak hedef davranışların verilmesi sırasında bir yön haritası ortaya koymak olmalıdır. Böylece verilmek istenenler; bir sıra gözetilerek, uygun yöntemler ve materyaller kullanılarak ve gerekli önlemler alınmış olarak sunulacaktır.

Bazı öğretmenler deneyimli, konu alanını daha iyi bilen, kişilikli, aynı sınıfta birkaç kez okuttuklarını bu yüzden plânlama yapmanın bir yük olduğu ve hazır plânlara yöneldiklerini belirtmişlerdir.

Örnek "Yazılı olmasa da, mutlaka kafamda tasarımlar vardır." (11.öğretmen).

"Genellikle plânlı gelirim ama zaman zaman aksatırım, plân yaptığım zamanlar materyal kullanırım." (14.öğretmen).

b. Hedefe Uygunluk

Materyaller plânlama sırasında belirlenirken hedefe uygunluğuna, öğretmenler tarafından dikkat edildiği görüşmeler neticesinde tespit edilmiştir.

Örnek: "Materyallerin, hedeflere uygun olması gerekir. Bu konuya gereken özeni gösteririm. Ders plânlarımda hedefe uygun olmayan materyallere yer vermem Bkz.ek.3" (5.Öğretmen).

İyi hazırlanan plânın, materyal kullanımını etkilediği görüşmeler neticesinde tespit edilmiştir. Plânlama iyi yapılmadığı zaman gerekli materyalin önceden tespiti dolayısıyla temini zorlaşabilir. Bütün bunlar gelişimi olumsuz etkileyebilir. Ayrıca kullanım becerisi gerektiren materyallerden istifadeyi de sınırlar.

4.7. Öğretmenlerin Birbirleriyle Olan ilişkileri ve Materyal Kullanımı

Tablo 9: Öğretmenlerin Birbirleriyle Olan ilişkileri ve Materyal Kullanımına Göre Dağılımı

ÖĞRETMENLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	Totale
Arkadaşlarından Yardım Alırım	X	X	X	X		X	X	X	X			X	X	X		X	X	X		X	X		X	X	X	X	20
Yardım Almam										X																	1
Bazen Yardım Alırım					X						X				X				X			X					5

Yapılan çalışmada 26 öğretmenden 20 tanesi arkadaşlarıyla materyal kullanımı konusunda yardımlaştıklarını ve bundan hiç çekinmediklerini belirtmişlerdir (vcd, bilgisayar, projeksiyon vb. materyallerin kullanımı). 1 öğretmen ise materyal kullanımında kendilerinin yeterli bulduğunu ve yardım almadığını belirtirken, 5 öğretmen de bazı materyallerin kullanımı konusunda yeterli olduklarını, yetersiz kaldıkları durumlarda ise yardım aldıklarını belirtmişlerdir.

Örnek: "Materyallerin hepsini kullanabiliyorum. Bu konuda öğretmen arkadaşlarıma yardımcı da oluyorum. Gerek duyduğum zamanlarda elektronik bağlantıların yapılmasında yardım talebinde bulunduğum anlarda oluyor" (6.Öğretmen).

Öğretmenler genelde zümre arkadaşlarıyla yardımlaşmaktadır. Aynı sınıfta okutuyor ve aynı materyalleri kullanıyor olmaları bunun en büyük nedeni olabilir.

Örnek: "Materyal kullanımı konusunda en çok zümre arkadaşlarımızla yardımlaşırız." (21.öğretmen).

4.8. Öğretmenlerin Öğrencilerle Yaptıkları Materyaller

Tablo 10: Öğretmenlerin Öğrencilerle Yaptıkları Materyallere Göre Dağılımı

ÖĞRETMENLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	Toplam
Ünite Köşesi	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	26
Harita	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	26
Tarih Şeridi			X		X									X	X					X	X						6
Yönerge Seması					X																					X	2
İzolips Kağıt Kollarları										X																	1
CD																										X	1
TOPLAM	2	2	3	2	4	2	2	2	2	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	2	2	4	

Öğretmenler öğrencilerle birlikte yaptıkları materyal sorusuna cevap olarak klasik materyalleri örnek vermişlerdir. (ünite köşesi ve harita vb. gibi)

Ünite Köşesinin her sınıfta oluşturulması zorunludur. Bu nedenle öğretmenler bu köşeyi sınıflarında hazırlamak durumundadır.

Harita yapılması kolay ve özel bir çaba gerektirmiyor. Çünkü ders kitaplarında haritalar mevcut.

Örnek: "Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerimle birlikte ünitelere uygun ünite köşesi oluşturuyorum. Tarih şeridini, belirtilen çağlara uygun resimlerle veya o dönemde yapılan savaşların tarihlerini yazmak suretiyle kullanıyorum" (4. öğretmen).

Yapılan görüşmeler de öğretmenlerin kukla, gölge oyunu, kavram haritası, deney, yap boz, bulmaca ve çalışma yaprakları gibi materyallerden bahsetmedikleri görülmüştür. Bu tür materyaller hazır olarak kitapta, sınıfta veya okulda bulunmamakta ve öğretmenin hazırlık yapmasını gerektirmektedir. Bu nedenle öğretmenler daha çok ders kitabında, ünite dergisinde, sınıfta ve okulda bulunan materyalleri tercih etmektedirler.

Öğretmen öğrencileriyle birlikte gerektiğinde materyaller hazırlayabilmeli ve hazırlama yoluna gitmelidir.

Bildiklerinden, gördüklerinden, alışkanlık haline gelmiş olanlardan istifade ettikleri gibi bir durum ortaya çıkmaktadır ki (sorun) mesleki gelişim çalışmaları

olmadığı bir durumunda problem olduğunu söylemek mümkündür.

Bu durum aynı zamanda da görüşülen öğretmenlerin, eğitim anlayışını da gösterir ki bu sadece materyal ile sınırlı olmayan ve öğretim sürecinin bütününe sirayet eden bir sorun olmasına delalet etmektedir.

4.9. Okul İdaresi ve Materyal Kullanımı

İki Öğretmen hariç diğer öğretmenlerin materyal kullanımı konusunda idari bir sorunla karşılaşmadıkları görülmüştür.

Tablo 11: Okul İdaresi ve Materyal Kullanım Dağılımı

ÖĞRETMENLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	Totalem
Karşılaştım	X																										1
Karşılaşmadım		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	25

Örnek: "Materyal kullanımında okuldaki İdarecilerin insiyatif kullanma becerilerinin yetersiz olmasından, bazen ise devletin okullara gönderdiği materyalleri kutudan dahi çıkarmadıkları ile karşılaşıyorum" (2.öğretmen).

İdari bir sorunla karşılaşmayan öğretmenlerin maddi imkansızlıklar nedeniyle gerekli gördükleri bazı materyalleri temin etmekte sorun yaşadıkları görülmüştür.

Örnek: "Okul materyallerini kullanma konusunda idarî bir sorunla karşılaşmadım. Sadece bu konuda idareden isteklerim oldu. Eksik materyallerin temin edilmesini istediğim halde herhangi bir çalışma yapılmadığını gördüm. Gerekçe olarak da maddi olanaksızlıklar öne sürülmektedir" (6. öğretmen).

4.10. Hizmet İçi Eğitim

Hizmet içi eğitimin amacı; öğretmenlerin, yeniliklerden haber alarak uyumunu sağlamak için hizmet içinde yetiştirilmelerini, gerekli bilgi ve beceri ile donanmalarını ve gerektiği zaman etkili bir şekilde edindikleri bilgi ve becerileri kullanmalarını sağlamaktır.

Eğitim insanın doğumundan başlar ve ölene kadar devam eder. Hiçbir meslek grubunda hizmet öncesi alınan eğitim, mesleğin devamı içerisinde geçerliliğini koruyamamaktadır. Bu amaçla personelin sürekli hizmet içi eğitim yolu ile

yetiştirilmesi gerekmektedir.

Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde öğretmenin lisans eğitimi sırasında aldığı bilginin birkaç yıl sonra eskidiği ortadadır. Tüm alanlarda olduğu gibi eğitimde de öğretmenlerimiz sürekli olarak kendilerini yenilemeli ve kaliteli bir eğitim ortaya koymalıdır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nca sürekli olarak eğitimler gerçekleştirilmektedir.

Materyal kullanımı konusunda öğretmenlerin bir hizmet içi eğitim almadıkları ya da okullarında bu konuyla ilgili bir çalışma.. vb. yapılmadığı ortadadır. Okullarda sadece aracın bulunması yeterli değildir. Bu materyallerin etkili bir şekilde kullanımı daha önemlidir. Materyallerin kullanımı sadece sözlü anlatımdan ziyade uygulamalı olarak anlatılmalıdır.

Örnek: "Bilgisayar kullanımı konusunda hizmet içi eğitime katıldık. Fakat okulda bilgisayar laboratuvarı olmadığı için etkili bir şekilde kullanamadık. Bunun yanında derslere uygun konu anlatımını bilgisayarlarda hazırlayamadık. Sosyal Bilgiler Uzmanları tarafından konulara uygun cd'ler hazırlanırsa eminim ders anlatımları daha etkili olur" (11. öğretmen).

Milli Eğitim Bakanlığı'nca Hizmet İçi Eğitimlerin kalitesi artırılarak personelin daha kaliteli ve kalıcı eğitim alması sağlanmalıdır.

Öğretmenler kendilerinin öğrenim yaşantıları içerisinde "Eğitim Teknolojileri" ya da benzeri adlarda materyal kullanımı konusunda bir ders almadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin öğrenim yaşantıları içerisinde böyle bir ders almamaları ve önemini tam anlamıyla kavrayamamaları, materyal kullanımını etkilemektedir.

Örnek: "Üniversitede iken "Sosyal Bilgiler Öğretimi" dersi aldım. Fakat bu derste, ders materyallerini nasıl kullanacağım konusunda bilgi verilmedi. Bu materyalleri kullanmayı zaman içerisinde öğrendim" (4. öğretmen).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Günümüz toplum yapısı, iletişim materyalleri ve meydana gelen gelişmelerin içerisinde eğitimin olması kaçınılmazdır. Bu anlamda öğretmenlerimizin çoğunun teknolojinin gerisinde kaldığı ortadadır.

- 1- Okullardaki kütüphanelerin Sosyal Bilgiler ders konuları ile ilgili kaynaklarının yetersiz olduğu söylenebilir.
- 2- En etkili materyallerden birinin çevre olması nedeniyle gezi ve gözlemlerin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.
- 3- Yapılan çalışmada öğretmenlerin en fazla kullandıkları aracın başında ders kitabı gelmektedir. Geleneksel eğitimin gerekliliği söylenebilir.
- 4- Okullarda bulunan materyal dışında herhangi bir materyal kullanılmamaktadır. Öğrencilerin kitaplarında bulunan haritalar çizdirilmektedir. Ders kitabı ve ünite dergilerinden yararlanılarak ünite köşeleri hazırlanmaktadır.
- 5- Öğretmenler Sosyal Bilgiler dersi için bulunan materyallerden, harita ve yerkürenin yeterli sayıda olduğu, tepegöz, video, televizyon, yerküre ve asetat setleri olduğu, ancak sayılarının yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.
- 6- Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili edebî ürünlerin (efsane, destan, makale vb.) kullanılmadığı görülmüştür.
- 7- Öğretmenlerin çoğunluğunun, öğrenim ve öğretmenlik yaşantıları içerisinde eğitim teknolojileri ve materyal kullanımına yönelik eğitim almadıkları tespit edilmiş olup, bu konuda kendilerini yetersiz hissetmektedirler.
- 8- Öğretmenin görev bilinci, eğitim ve öğretmenlik anlayışını da ortaya koymaktadır.
- 9- Öğretmenler materyal kullanımına yönelik yayınlardan haberdar değildir. Dolayısıyla okullarında bulunan materyalleri etkin bir şekilde derslerde kullanmamaktadırlar.
- 10- Öğretmenlerin seviye tespitleri ile ilgili ayrımların yapılmaması nedeniyle öğretmenlerin kendilerini yenilemedikleri görülmüştür.
- 11- Yapılan araştırmada öğretmenlerimizin plânlama konusunda sıkıntı

yaşadıkları görülmüştür.

- Plânlama bir zorunluluktan dolayı gerçekleştirilmektedir.
 - Eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleşmesinde büyük öneme sahip materyaller kısmı bir satırla ifade edilmekte nerede, nasıl kullanılacağı ortaya konulmamaktadır. Materyalin etkin kullanımını ve hatta kullanılmamasını artırmaktadır.
 - Plânlarını başka bir öğretmenden almak ya da ünite dergilerinden kopya etmek suretiyle gerçekleştirmektedirler. Aynı plânın birçok okulda aynı sınıf için uygulanması mümkün değildir.
- 12- Öğretmenler özellikle zümre öğretmenleriyle iletişim içerisinde olmakta ve var olan materyal kullanım bilgilerini paylaşmaktadır.
- 13- Materyal kullanımı sırasında idari bir sorunla karşılaşmamaktadırlar.
- 14- Materyal kullanımı ile ilgili gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.ÖNERİLER

Araştırmayla ilgili olarak şu öneriler geliştirilmiştir.

- 1- Okullardaki kütüphanelerin, sivil toplum örgütleriyle işbirliği çerçevesinde ve çeşitli etkinliklerle (kitap toplama kampanyaları gibi) kütüphanelerini zenginleştirebilirler.
- 2- Sosyal Bilgiler Programı yeniden gözden geçirilip, konunun uzmanları ve öğretmenlerin işbirliğiyle tekrar oluşturulmalıdır. Ünitelerde materyal kullanımına (gezi-gözlem) yer verecek şekilde zaman ayarlaması yapılmalıdır.
- 3- Geziler için okullarda bir bütçe oluşturulmalı, bürokratik işlemler azaltılmalıdır.
- 4- Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullanılan materyalin ders kitabı olduğu ortadadır. Ders kitapları daha ilgi çekici hale getirilmeli ve içeriği tekrar düzenlenmelidir. Ders kitapları içerisinde yazılı edebiyat ürünleri de yer almalıdır. (Destanlar, Efsaneler, Bulmacalar, Bilmeceler, Şiirler... vb.)
- 5- Okullarda mevcut olan materyallerin sayısı artırılmalıdır. Böylece sınıf içerisinde dikkat çekme, güdüleme ve motivasyon sorunu azalacaktır. Bunun için sivil toplum kuruluşları, okul aile birlikleri, yerel yönetimler vb. kurum ve kuruluşlarla iletişim içerisinde olunmalıdır.
- 6- Okullarda öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerini işleyebilecekleri bir derslik oluşturulmalı ve gerekli bütün kitaplar bulundurulmalıdır. Böylece öğrenci merak ettiği konuyu anında görebilecektir.
- 7- Üniversitelerde verilen eğitim içerisinde bu konuya gereken özen gösterilmelidir. Aracın kullanımı dışında nerede, ne zaman ve nasıl kullanılacağı öğretilmelidir. (Sosyal Bilgiler dersi öğretimi dersinde konulara göre hangi materyallerin nasıl kullanılacağı uygulamalı olarak gösterilmelidir).
- 8- Materyal kullanımı konusunda hazırlanan bilgiler öğretmenlerin görebileceği ve ulaşabileceği şekilde okulda bulundurulmalıdır. Bu noktada öğretmenler rehberlik etmek üzere metod ve materyalleri kullanmalarına dair klavuzlar hazırlanabilir. Teknik servis hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.
- 9- Sosyal Bilgiler dersi öğretimi sırasında klasik öğretim materyallerinin

kullanımının yanı sıra kavram haritaları, doğa gezileri, kuklalar, yapbozlar, bulmacalar, şiirler vb. materyallere de yer verilmelidir.

- 10- Sosyal Bilgiler dersi uzmanları bu konuyla ilgili öğretmenlerle iletişim içerisinde olmalı ve onları dinledikten sonra istek ve ihtiyaçları doğrultusunda kurs, seminer ve paneller düzenlenmelidir.
- 11- Sosyal Bilgiler dersi programına uygun cd'ler Sosyal Bilgiler uzmanları ve öğretmenlerle birlikte hazırlanmalı ve okullara gönderilmelidir.
- 12- Eğitim Fakülteleri ve okullar işbirliği içerisinde çalışmalı ve yeni yetişecek öğretmenler ile okulda bulunan öğretmenlerin birbirlerinden faydalanmaları sağlanmalıdır.
- 13- Materyaller seminer dönemleri içerisinde kontrol edilmeli, gerekli ihtiyaçlar belirlenmeli ve giderilmelidir.
- 14- Okullarda bulunan haritalar güncel hale getirilmelidir.
- 15- Materyal üreten firmalar ile etkileşime geçilmelidir.
- 16- Sosyal Bilgiler dersi günlük plânlarında materyallerin neler olduğu ve niçin-nasıl faydalanılacağına belirtilmesi öğretmenlere süreç içerisinde kolaylık sağlayacaktır.
- 17- Öğretmenlere materyal kullanımı konusunda hizmet içi eğitim kursları verilmelidir. Bu kurslar okul dönemi içerisinde yapılmalı ve öğretmenlere uygulama imkanı tanınmalıdır. Kurslarda düz anlatım yerine öğretmenlerin materyalleri, hangi derste ve nasıl kullanılacağı ayrıntılı olarak gösterilmelidir.

18- KAYNAKLAR

- Apay, A. ve Şimşek, N. (1996). *Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler Sempozyum 96 Ankara Programı* MEB, Ankara.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, YÖK., Ankara.
- Binbaşoğlu, C. (1998). *Eğitime Giriş*, Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara.
- Büyükkaragöz, S., Muşta, M., Yılmaz, H. Pilten, Ö. (1997). *Eğitime Giriş*, Günay Ofset, Konya.
- Çilenti, K. (1988). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Yargıcı Matbaası, Ankara.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. ve Yağcı, E. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Pegem A. Yayıncılık, Ankara.
- Doğanay, A. (2003). "Sosyal Bilgiler Öğretimi", *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Dorow, E. (1989). "A Critical Pedagogy for Social Studies Educations", Yayınlanmamış Makale, University of Pittsburgh, ABD.
- Dönmez, C. (2003). "Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler", Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Erbil, O., Demirezen, S., Terzi, Ü., Eroğlu, H., Erdoğan, A. ve İbiş, M. (2004). *Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli*, MEB Yayınevi, Ankara.
- Gökkaya, K. (2003). "Sosyal Bilgilere Giriş.", Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Gündüz, Ş. ve Odabaşı, F. (2004). "Bilgi Çağında Öğretmen Adaylarının Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi", <http://tojet.net/articles/317.htm> (03.03.2005).
- Güneş, L. (1993). "İlkokul Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Eğitim Teknolojisine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü E. PÖ. Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Gürkan, T., Duman, T., Güneysu, S., Yalın, H., Oklun, S., Bıkmaz, F., Öztürk, M., Çakıroğlu, A., Topçu, B. ve Güldere, Y. (2004). "Öğretmen Yeterliği Taslağında Yer Alan Yeterlik Alanları", *Eğitim*, S(5), s. 27-40.
- Halis, İ. (1998). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Halis, İ. (2004). "Öğretim Ortamında Kullanılan Yaygın Materyal Türleri", *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayın Dağıtım, Konya.
- İşman, A. (2002). "Sakarya İli Öğretmenlerinin Eğitim Teknolojileri Yönündeki Yeterlilikleri", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını*, Sakarya s:187-208.
- İşman, A. (2003). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Değişim Yayıncılık, İstanbul.
- Kabapınar, Y. (2002). "İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Öğretim Materyalleri Açısından Türkiye ve İngiltere Örneği", *Eğitim Bilimleri*, 2 (1), s: 247-270.
- Kocaoluk, F. (1993). *İlkokul Programı ve Beş Sınıfın Yıllık Plânı*, Kocaoluk Yayınları, Ankara.
- Köken, N. (2002) "Sosyal Bilgiler Öğretimi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8, s. 28. Konya
- Köstüklü, N. (1998). *Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretimi*, Kuzucular Ofset, Konya.
- Küçükahmet, L. (2003). *Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- LeCompte, M.D. ve Goetz, J.P. (1984). *Ethnographic data Collection in Evaluation Research*, D.M. Fetterman (Ed.), "Ethnography in Educational Evaluation", Beverly Hills, CA: Sage.
- Martorella, P.H. (1998). "Social Studies for elementary School Children: Developing Young Citizens", Second Edition, Upper Saadle River: Printice-Hall, Inc.
- MEB, (1996). *Türkçe Sözlük*, MEB Yayınevi (4), s. 2206.

- MEB, (2002). *Eğitim Teknolojisi Kılavuzu*, MEB Yayınevi, Ankara.
- Otluoğlu, R. (2001). "İlköğretim Okulu 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yazılı edebiyat Ürünlerini Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazanmaya Etkisi" Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Patton, M.D. (1990). "How to use Qualitative Methods in Evaluation", Newbury Park, CA: Sage.
- Saban, A. (2001). "Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim: Özel Esentepe İlköğretim Okulu Örneği." Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S(11), s.45-67.
- Seferoğlu, S. (2004). "Öğretmen Yeterlilikleri ve Mesleki Gelişim", Eğitim, S(5), s. 40-45.
- Seven, S. (2001). "İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri". Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı, Manisa.
- Seven, S. Ve Kılıç, A. (2002) *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Sönmez, V. (T.Y.), *Öğretmen El Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, MEB, İstanbul.
- Topses, G. (2001). "Hayat Bilgisi Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Hazırlama Gereksesi", Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi, Nobel Yayınları Dağıtım, Ankara.
- Tüy, M. A. (2003). "Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğretim Teknolojilerinin Sistematik Kullanımına İlişkin Davranışların İncelenmesi.", Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 2, (4)
- Welton, D.A. ve J.T. Mallon. (1999). "Children and Their World", Houghton Mifflin Comp.

- Yalın, H. , Hedges, L. ve Özdemir, S, (1996). *Her Yönüyle Öğretmen Olabilme*, MEB, Ankara.
- Yalın, H. İ. (2004). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Yanpar Şahin, T. (2003). "*Öğretim Materyal ve Teknolojileri*" *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Yanpar Şahin, T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YÖK/Dünya Bankası. (1999). "*MEGP Doktora Bursiyerleri Tez Özetleri*", YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.

EKLER**EK 1: GÖRÜŞME FORMU**

Merhaba!..

Benim adım Ümmügülsüm KOÇAK, S.Ü. Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayım. 4.ve5.Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Öğretmenlerin Materyalleri Kullanır Konusunda Değerlendirme 'konulu bir araştırma yapıyorum ve sizinle bu konuda görüş yapmak istiyorum. Bu görüşmede amacım öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretiminin materyal kullanımında karşılaştıkları güçlükleri ve neler yapılabileceğini ortaya koymaktır.

Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların öğretmenlerin materyal kullanım niteliklerinin artırılması konusunda yapılacak çalışmaların kalitesini artıracığını umuyorum. Bu nedenle sizin bu konudaki düşüncelerinizi ve beklentilerinizi öğrenmek istiyorum.

Bana görüşme sürecinde söylediklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacı dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğümüz bireylerin isimleri kesinlikle yazılmayacaktır.

Şimdiden gösterdiğiniz ilgiye teşekkür ederim.

Cinsiyet:

Hizmet Yılı:

Okuttuğu Sınıf:

Sınıf mevcudu:

Mezun olduğu üniversite ve bölüm:

1. Derse her zaman planlı gelir misiniz? Planlamada materyale yer verir misiniz?
2. Sosyal Bilgiler dersinde en fazla kullandığınız materyal hangisidir? Neden?
(Ders kitabı,harita, yerküre,tepegöz.....vb.)
3. Materyal kullanımı konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz? Neden?
4. Sosyal Bilgiler ders konuları hakkında okulunuzda hangi materyaller mevcut?
5. Öğrenim yaşantınız içerisinde bu konuyla ilgili herhangi bir ders aldınız mı?
6. Görev süreniz içerisinde materyal kullanımı konusunda herhangi bir hizmet içi eğitime tabii oldunuz mu?Olduysanız faydası gördünüz mü?
7. Okulunuzda materyal kullanımı konusunda yardımcı olabilecek herhangi bir görevli var mı?Bir görevliye ihtiyaç duyuyor musunuz?Niçin?
8. Materyal kullanımı konusunda herhangi bir kitap, broşür...vb okudunuz mu?
9. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin anlamaları açısından materyal kullanılan ders ile kullanılmayan ders arasında fark var mıdır?
10. Sınıf mevcudu ile materyal kullanımı arasında size göre bir ilişki var mıdır?
11. Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçları düşünüldüğünde materyal bulma ve ders anlatımı sırasında kullanma konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?
12. Sosyal Bilgiler dersi için kendi yaptığınız herhangi bir materyal var mı? Varsa hangi konuyla ilişkili ?
13. Kendi branşınızla ilgili takip ettiğiniz herhangi bir yayın var mı? İsmi yazarmısınız?
14. Materyal kullanımı konusunda arkadaşlarınızdan yardım alırmısınız?Onlar sizden yardım alır mı?
15. Materyal kullanımı konusunda idarî bir sorunla karşılaştınız mı?Karşılaştığınız sorunlar nelerdi?
16. Sizce materyal kullanımının daha etkin hale getirilmesi için neler yapılmalıdır?
17. Öğrencilerinizi meslek yaşantınız içerisinde Sosyal Bilgiler konularıyla ilgili herhangi bir geziye götürdünüz mü? Götüremediyseniz nedenleri ne olabilir?
18. Sosyal Bilgiler dersin içeriği materyal kullanımını etkiler mi? Etkilerse nasıl etkiler?

EK 2: GÖRÜŞMELER 1

Cinsiyeti : Bayan

Hizmet Yılı : 10

Okuttuğu Sınıf : 4

Sınıf Mevcudu : 45

Mezun olduğu

üniversite ve bölüm : T.C. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
Bölümü

Görüşme Sırası : 6.Öğretmen

Görüşmeci	Derse her zaman planlı gelir misiniz? Planlamada materyale yer verir misini?
Öğretmen	Evet. Plânlamada materyali tedarik edebildiğim ölçüde çok kullanmaya özen gösteririm.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler dersinde en fazla kullandığınız materyal hangisidir? Neden? (ders kitabı, harita, yerküre, tepegöz vb.)
Öğretmen	Sosyal Bilgiler dersinde ve diğer derslerde konularla bağlantılı bütün materyalleri özellikle görsel işitsel özellikli araçları kullanıyorum. Bilgisayar, projeksiyon, derz malzemeleri çevre iyi bir araçtır.
Görüşmeci	Materyal kullanımını konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz? Neden?
Öğretmen	Materyallerin hepsini kullanabiliyorum. Bu konuda öğretmrien arkadaşlarıma yardıda oluyorum. Gerek duyduğum zamanlarda elektronik bağlantıların yapılmasında yardım talebinde bulunduğum anlarda oluyor.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler ders konuları hakkında okulunuzda hangi materyaller mevcit?
Öğretmen	Okulumuzda tepegöz, projeksiyon, TV, VCD, video, yerküre ve haritalar bulunmaktadır. Plânlama yaparken okulda bulunan materyalleri yazmaya dikkate ederim. Bazen materyalleri plânlamada belirttiğimiz halde 15 sınıftan bazılarının aynı anda ders işliyor olması halinde TV odasının, harita vb. materyallerin aynı a kullanılması mümkün olmamaktadır.
Görüşmeci	Öğrenim yaşantınız içerisinde bu konuyla ilgili herhangi bir ders aldınız mı?
Öğretmen	Üniversitede Sosyal Bilgiler dersi öğretimi dersi ve derste kullanacağım materyall (tepegöz, projeksiyon, slayt) kullanımının öğretildiği Eğitim Teknolojisi dersi aldı
Görüşmeci	Görev süreniz içerisinde materyal kullanımını konusunda herhangi bir hizmet iç eğitime tabii oldunuz mu?Olduysanız faydası gördünüz mü?
Öğretmen	Böyle bir kursa katılma şansım olmadı.
Görüşmeci	Okulunuzda materyal kullanımını konusunda yardımcı olabilecek herhangi görevli var mı?Bir görevliye ihtiyaç duyuyor musunuz? Niçin?
Öğretmen	Böyle bir görevli yok. Görevliye ihtiyaç duymuyorum. Çünkü üniversitede aldığı Eğitim Teknolojisi dersi ve kendim u konuda yenilemeye çalışıyorum.
Görüşmeci	Materyal kullanımını konusunda herhangi bir kitap, broşür...vb okudunuz mı?
Öğretmen	Okula yada eve alınan araçların broşürlerini okuyorum. Üniversitede teknoloji ilgi aldığım ders kitaplarım mevcut.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin anlamaları açısından materyal kullanıla ders ile kullanılmayan ders arasında fak var mıdır?

Öğretmen	: Evet var. Materyal her zaman konuyu daha somut hale getirip, görsel ve işitsel olursa da daha iyi kavranmasını ve yaparak yaşayarak, inceleyip, araştırıp, uygulayarak öğrenime katkısı olması açısından daha yararlı, kalıcı.
Görüşmeci	: Sınıf mevcudu ile materyal kullanımı arasında size göre bir ilişki var mıdır?
Öğretmen	: Evet. Materyallerin bazıları sınıf mevcuduna yetmiyor. Buda öğrenciyi etkin hale getirmiyor. Bu nedenle her öğrencinin materyali kullanıp, inceleyip, algılaması gerekir.
Görüşmeci	: Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçları düşünüldüğünde materyal bulma ve ders anlatımı sırasında kullanma konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?
Öğretmen	: Hayır. Materyal konuya göre canlı cansız her türlü olabilir. Yöntem ve tekniğe de uygun her türlü materyali bulabiliyorum. Bazen materyallere ulaşmada ulaşım zorluğu yaşıyorum.
Görüşmeci	: Sosyal Bilgiler dersi için kendi yaptığınız herhangi bir materyal var mı? Varsa hangi konuyla ilişkili?
Öğretmen	: Mevsim seridi, tarih seridi vb. İlimiz ve Bölgemiz ünitesi ile ilgili Türkiye haritası, Yönler şeması vb. materyalleri kullanıyorum.
Görüşmeci	: Kendi branşınızla ilgili takip ettiğiniz herhangi bir yayın var mı? İsmi yazarmısınız?
Öğretmen	: Alanımla ilgili takip ettiğim herhangi bir yayın yoktur.
Görüşmeci	: Materyal kullanımı konusunda arkadaşlarınızdan yardım alır mısınız? Onlar sizden yardım alır mı?
Öğretmen	: Nadiren. Evet.
Görüşmeci	: Materyal kullanımı konusunda idarî bir sorunla karşılaştınız mı? Karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
Öğretmen	: Materyalleri kullanma konusunda idarî bir sorunla karşılaşmadım. Sadece bu konuda idareden isteklerim oldu. Eksik materyallerin temin edilmesini istediğim halde herhangi bir çalışma yapılmadığını gördüm. Gereçler olarak da maddi olanaksızlıklar öne sürülmektedir.
Görüşmeci	: Sizce materyal kullanımının daha etkin hale getirilmesi için neler yapılmalıdır?
Öğretmen	: Materyal kullanımı çok önemlidir. Okulun materyal odası, donanımı tam olmalı ve bu konuda kaynaklar bulunmalı. Öğretmen arkadaşlara idarî destek sürekli verilmeli. Velilerde gerekli desteği sağlamalıdır.
Görüşmeci	: Öğrencilerinizi meslek yaşantınız içerisinde Sosyal Bilgiler konularıyla ilgili herhangi bir geziye götürdünüz mü? Götüremediyseniz nedenleri ne olabilir?
Öğretmen	: Götürdüm. Diğer okullara ve kurumlara, çevre gezilerine, resim sergisine, müzeler, seminerlere vb.
Görüşmeci	: Sosyal Bilgiler dersin içeriği materyal kullanımını etkiler mi? Etkilerse nasıl etkiler?
Öğretmen	: Ders müfredatı somutlaştırılabilmeye açık olmalı, müfredat açıksa materyaller daha iyi kullanılır.
Görüşmeci	: Konuyla ilgili ek olarak söylemek istedikleriniz var mı?
Öğretmen	: Bütün derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de materyal yoğun bir şekilde kullanılmalı. Yakından uzağa ilkesine bağlı olarak öğrenci önce yakın çevresini, yakın tarihini öğrenmeli program buna dikkat edilerek hazırlanmalıdır. Özellikle 4.5.inci sınıflarda öğrenciler ünitelerdeki soyut kavramların yoğunluğu nedeniyle anlama zorluğu ve materyal sıkıntısı çekiyorlar. Programcıların buna dikkat etmeleri yerinde olur. Ders kitapları ve bu konulara yönelik cd'ler yapılmalı.

EK 3: GÖRÜŞMELER 2

Cinsiyeti : Erkek

Hizmet Yılı : 17

Okuttuğu Sınıf : 4

Sınıf Mevcudu : 42

Mezun olduğu

üniversite ve bölüm : S.Ü. Niğde Eğitim Yüksek Okulu

Görüşme Sırası : 2.Öğretmen

Görüşmeci	Derse her zaman planlı gelir misiniz? Planlamada materyale yer verir misiniz?
Öğretmen	Evet.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler dersinde en fazla kullandığımız materyal hangisidir? Neden? (ders kitabı, harita, yerküre, tepegöz vb.)
Öğretmen	Harita, küre, ilgili filmler ve levhalar.
Görüşmeci	Materyal kullanımı konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz? Neden?
Öğretmen	Konularla materyal kullanım arasında paralelliğin olması önemli, sağladığınız süre problem olmayacağını düşünüyorum.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler ders konuları hakkında okulunuzda hangi materyaller mevcuttur?
Öğretmen	Haritalar, yer küre vb.
Görüşmeci	Öğrenim yaşantınız içerisinde bu konuyla ilgili herhangi bir ders aldınız mı?
Öğretmen	Hayır.
Görüşmeci	Görev süreniz içerisinde materyal kullanımı konusunda herhangi bir hizmet içi eğitime tabii oldunuz mu? Olduysanız faydası gördünüz mü?
Öğretmen	Hayır. Çalışırken belli bir birikim oluşturabilirsiniz.
Görüşmeci	Okulunuzda materyal kullanımı konusunda yardımcı olabilecek herhangi bir görevli var mı? Bir görevliye ihtiyaç duyuyor musunuz? Niçin?
Öğretmen	kullanırken başka bir görevli olmasına gerek yok. Çünkü görevli olduğu zaman öğrenciler üzerindeki etkimiz ve inandırıcılığımız kaybolur.
Görüşmeci	Materyal kullanımı konusunda herhangi bir kitap, broşür...vb okudunuz mu?
Öğretmen	Zaman zaman görsel işitsel yayınlardan yararlandığımız mutlaka oluyor.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin anlamaları açısından materyal kullanılarak ders ile kullanılmayan ders arasında fark var mıdır?
Öğretmen	Görsel destekli anlatımlar işitsel anlatımlardan daha kalıcı oluyor.
Görüşmeci	Sınıf mevcudu ile materyal kullanımı arasında size göre bir ilişki var mıdır?

Öğretmen	Mutlaka vardır. Mevcudun ideal veya az olması materyallerden daha fazla yararlanma imkanı sağlar. Buda yaparak öğrenmeyi sağlar. Daha kalıcı olur.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçları düşünüldüğünde materyal bulma ve ders anlatımı sırasında kullanma konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?
Öğretmen	Zaman zaman tarihi konularla ilgili yeterli materyal bulunmayabiliyor. Bunun için okullarda bulunan kütüphaneler tarih konuları ile ilgili yayınlarla zenginleştirilmelidir.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler dersi için kendi yaptığınız herhangi bir materyal var mı? Varsa hangi konuyla ilişkili ?
Öğretmen	Hayır.
Görüşmeci	Kendi branşınızla ilgili takip ettiğiniz herhangi bir yayın var mı? İsmi yazarmısınız?
Öğretmen	Eğitim Bilimi Dergisi
Görüşmeci	Materyal kullanımı konusunda arkadaşlarınızdan yardım alırmısınız? Onlar sizden yardım alır mı?
Öğretmen	Deneyimli, özel ilgisi olanlardan mutlaka yardım alırım.
Görüşmeci	Materyal kullanımı konusunda idarî bir sorunla karşılaştınız mı? Karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
Öğretmen	Materyal kullanımında okuldaki İdarecilerin inisiyatif kullanma becerilerinin yetersiz olmasından, bazen ise devletin okullara gönderdiği materyalleri kutudan dahi çıkarmadıkları ile karşılaşıyorum.
Görüşmeci	Sizce materyal kullanımının daha etkin hale getirilmesi için neler yapılmalıdır?
Öğretmen	Özel bir arşiv, atölye oluşturulması önemlidir. Okuldaki öğrencilerin sayısına göre sistematik olarak materyal kullanma programı oluşturulmalıdır.
Görüşmeci	Öğrencilerinizi meslek yaşantınız içerisinde Sosyal Bilgiler konularıyla ilgili herhangi bir geziye götürdünüz mü? Götüremediyseniz nedenleri ne olabilir?
Öğretmen	Gezilere götürmek istemiyorum. Gereksiz ve baş ağrıtıcı ve abartılı işlemler yorucu olmaktadır.
Görüşmeci	Sosyal Bilgiler dersin içeriği materyal kullanımını etkiler mi? Etkilerse nasıl etkiler?
Öğretmen	Yoğun, gereksiz bilgiler materyal kullanımının da handikaptır. Sade,özlü, sonuca dayalı müfredat materyalle uyumludur.
Görüşmeci	Konuyla ilgili ek olarak söylemek istedikleriniz var mı?
Öğretmen	Acilen ademi merkeziyetçi insana dayalı bir eğitim programı uygulanmalıdır. Çağdaş, bireyselliğe önem veren bir eğitim ve öğretim sistemine geçilmelidir.

EK: 4 DERS PLANI

DERS PLANI
22. Hafta / 6. Ders

BÖLÜM I

Dersin Adı	SOSYAL BİLGİLER
İNİF	5
NİTENİN ADI / NO	GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE
ONU	Yurdumuzun kara sınırları
NERİLEN SÜRE	40

BÖLÜM II

ÖĞRENCİ KAZANIMLARI / HEDEF VE DAVRANIŞLAR	1. Yurdumuzun kara sınırları tanıyabilme. 2. Yurdumuzun kara sınırlarının özellikleri bi
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örneği	Sınır, İpsala, Kapıkule, Sarp, Habur, Dilucu
ÖĞRETME-ÖĞRENME-YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	Anlatım, soru-cevap, inceleme
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça ❖ Öğretmen ❖ Öğrenci	Ders kitabı, siyasi haritalar, kaynak dergiler, ej CD'si
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ❖ Dikkati Çekme ❖ Güdüleme ❖ Gözden Geçirme ❖ Derse Geçiş ❖ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) ❖ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) ❖ Özet	1. Her ülkenin bir sınırı vardır. Ülkemizin de ülkelerle sınırları vardır. 2. Yunanistan - Türkiye sınırındaki en işlek kapısı İpsala'dır. 3. Yurdumuzun Avrupa ile bağlantısını yapan Kapıkule gümrük kapısıdır. 4. Komşu ülkelerle olan gümrük kapıları teke haritadan bulunup tahtaya yazılacak. 5. Konu ile ilgili özetler defterlere yazdırılacak.

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme ❖ Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ❖ Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ❖ Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	1. En uzun kara sınırımız hangi ülkyledir? 2. Habur, Gürbulak, Esendere gümrük kapı hangi devletlerle bağlantımızı sağlar? Verilen cevaplara göre öğrencilerin başarıları hakkında karar verilecek.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
--	--

Sınıf Öğretmeni

.../.../...

Uygundur

Okul Müdürü